

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Факультет технологій та інформаційних систем

Кафедра інформаційних технологій та систем

Фурман Олександр Андрійович

**РОЗРОБКА TELEGRAM-БОТА ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ОБРОБКИ
ТА ФІЛЬТРАЦІЇ ДАНИХ З EXCEL-ФАЙЛІВ ЗАСОБАМИ PYTHON**

кваліфікаційна робота

**здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньої програми «Інженерія програмного забезпечення»
за спеціальністю F2 Інженерія програмного забезпечення**

Особистий підпис

Олександр ФУРМАН

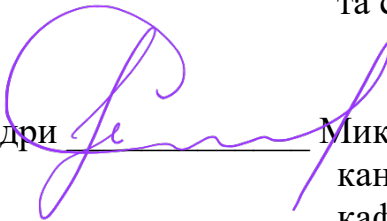
Науковий керівник

Микола СЕМЕНОВ,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інформаційних технологій
та систем

Завідувач кафедри

Микола СЕМЕНОВ,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри інформаційних технологій
та систем

Лубни – 2026

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”

Інститут

Факультет технологій та інформаційних
систем

Кафедра, циклова комісія

Кафедра інформаційних технологій та систем

Рівень освіти

перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки
(спеціальність)

F2 «Інженерія програмного забезпечення»
(код, назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ІТС

М.А. Семенов

(підпис)

(ініціали, прізвище)

“ ”

2026 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Фурману Олександрю Андрійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) **Розробка telegram-бота для автоматизованої
обробки та фільтрації даних з excel-файлів засобами python**

Керівник кваліфікаційної роботи

Семенов М.А.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету

Від“ ” 2026 року №

2. Строк подання студентом проекту (роботи)

3. Вихідні дані до роботи (проекту)

У результаті виконання роботи

повинна бути розроблена інформаційна система на основі Telegram-бота з

використанням мови програмування Python, з розробленою обробкою

Excel-файлів, алгоритмів фільтрації табличних даних, зручного інтерфейсу

взаємодії з користувачем та безпомилковим спілкуванням в чаті бота.

(визначаються кількісні або (та) якісні показники, яким повинен відповідати об'єкт розробки)

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно

розробити) **АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ОБРОБКИ ТА НАДАННЯ ТАБЛИЧНИХ**

ДАНИХ В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ, ПРОЄКТУВАННЯ

ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБРОБКИ ДАНИХ НА ОСНОВІ

TELEGRAM-БОТА, РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ТЕСТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ

СИСТЕМИ,

(визначаються назви розділів або (та) перелік питань, які повинні увійти до тексту ПЗ)

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових
креслень)

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

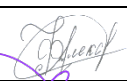
7. Дата видачі завдання „_____” _____ 2026 р.

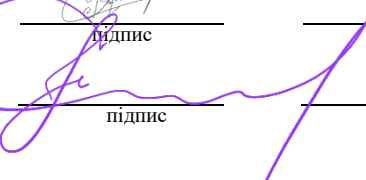
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з / п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітк а
	Вибір теми роботи, вивчення наукової літератури, затвердження теми та керівника.	До 15 жовтня	
	Аналіз літературних джерел за темою роботи. Розробка та апробація методики дослідно-експериментальної роботи. Подання структури теоретичної частини роботи та плану експериментальних досліджень.	Другий тиждень листопада (10 листопада)	
	Робота над теоретичною частиною. Подання теоретичної частини роботи для першого читання науковим керівником.	До 15 грудня	
	Усунення зауважень, урахування рекомендацій наукового керівника. Подання теоретичної частини роботи на друге читання.	До 28 січня	
	Проведення експериментальної роботи. Поетапний аналіз та обговорення її результатів. Перевірка стану виконання роботи.	Перший тиждень березня	
	Урахування рекомендацій наукового керівника, усунення недоліків, підготовка варіанта роботи до передзахисту. Розробка презентації.	До 31 березня	
	Попередній захист роботи на кафедрі	квітень	
	Доопрацювання роботи з урахуванням рекомендацій після передзахисту. Подання роботи науковому керівникові та рецензентові на підготовку відгуку та рецензії	За 10 днів до державної атестації	
	Подання на кафедру остаточного варіанта роботи, переплетеного та підписаного автором, науковим керівником і рецензентом.	За 5 днів до державної атестації	

Студент

Керівник проекту (роботи)

підпис

підпис

О.А. Фурман

(ініціали, прізвище)

М.А. Семенов

АНОТАЦІЯ

Фурман О.А.

Тема: «Розробка Telegram-бота для автоматизованої обробки та фільтрації даних з Excel-файлів засобами Python»

Спеціальність: F2 «Інженерія програмного забезпечення»

Установа: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2026 р.

Бакалаврська робота містить: 55 с., 31 рис., 4 табл., 2 додат., 23 джерела.

Об'єкт роботи - процес автоматизованої обробки структурованих табличних даних у середовищі Python із подальшим наданням результатів через Telegram-інтерфейс.

Предмет роботи - програмна реалізація Telegram-бота, що забезпечує зчитування, фільтрацію та відображення даних із Excel-файлу відповідно до введених користувачем параметрів.

Мета роботи - розробка інформаційної системи у вигляді Telegram-бота для автоматизованої обробки та фільтрації даних з Excel-файлів засобами Python із забезпеченням зручної, швидкої та коректної взаємодії з користувачем.

Результати роботи. У результаті виконання бакалаврської роботи було розроблено інформаційну систему на основі Telegram-бота, призначену для автоматизованої обробки та фільтрації даних із Excel-файлів. У ході виконання роботи проведено аналіз сучасних підходів до роботи зі структурованими табличними даними, здійснено вибір технологій для реалізації системи, а також спроектовано та реалізовано програмний продукт.

Висновки. У результаті виконання бакалаврської роботи було розроблено Telegram-бота для автоматизованої обробки та фільтрації даних із Excel-файлів.

Ключові слова: PYTHON, TELEGRAM-BOT, PANDAS, AIOGRAM, EXCEL, DATAFRAME, UML, INFORMATION SYSTEM, FILTERING, AUTOMATION.

ABSTRACT

Furman O.A.

Topic: "Development of a Telegram Bot for Automated Processing and Filtering of Data from Excel Files Using Python"

Specialty: F2 "Software Engineering"

Institution: Taras Shevchenko Luhansk National University, 2026

The Bachelor's thesis contains: 52 pages, 27 figures, 4 tables, 2 appendices, 23 sources.

Object of research – the process of automated processing of structured tabular data in the Python environment with subsequent presentation of results via the Telegram interface.

Subject of research – the software implementation of a Telegram bot that provides reading, filtering, and displaying data from an Excel file in accordance with user-defined parameters.

Goal of research – development of an information system in the form of a Telegram bot for automated processing and filtering of data from Excel files using Python, ensuring convenient, fast, and correct user interaction.

Research results. As a result of the bachelor's thesis, an information system based on a Telegram bot designed for automated processing and filtering of data from Excel files was developed. In the course of the work, an analysis of modern approaches to working with structured tabular data was conducted, technologies for the system's implementation were selected, and the software product was designed and implemented.

Conclusions. As a result of the bachelor's thesis, a Telegram bot for automated processing and filtering of data from Excel files was developed.

Keywords: PYTHON, TELEGRAM BOT, PANDAS, AIOGRAM, EXCEL, DATAFRAME, UML, INFORMATION SYSTEM, FILTERING, AUTOMATION.

Розробка telegram-бота для автоматизованої обробки та фільтрації даних з excel-файлів засобами python

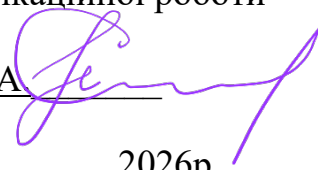
[illegible]

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Факультет (інститут) Факультет технологій та інформаційних систем
(повна назва)
Кафедра Кафедра інформаційних технологій та систем
(повна назва)

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ
на виконання програмної розробки (ПР) :
"РОЗРОБКА TELEGRAM-БОТА ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ
ОБРОБКИ ТА ФІЛЬТРАЦІЇ ДАНИХ З EXCEL-ФАЙЛІВ ЗАСОБАМИ
PYTHON"

ІТС. ІПЗ4.1326-02-ТЗ

ПОГОДЖЕНО
Керівник кваліфікаційної роботи

Семенов М.А.
“ ” 2026р.

ВИКОНАВЕЦЬ
Студент групи 4 ІПЗ

Фурман О.А.
“ ” 2026р.

Лубни 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА	3
2. ПРИЗНАЧЕННЯ ПРОДУКТУ	3
3. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПРОГРАМНОГО КОМПЛЕКСУ	4
4. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМОГИ ДО КІНЦЕВОГО ПРОДУКТУ	5
5. ВИМОГИ ДО МАТЕРІАЛІВ І КОМПЛЕКТУЮЧИХ	5
6. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ПР	6
7. ПРИЙОМ	6
8. ПОРЯДОК ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ТЕХНІЧНОГО ЗАВДАННЯ	7

ВСТУП

1.1 Найменування: Telegram-бот для автоматизованої обробки та фільтрації даних з Excel-файлів засобами Python.

1.2 Шифр ПР TDB-2026 (Telegram Debt Bot – 2026)

1.3 Підстава до виконання ПР

Необхідність створення інформаційної системи для автоматизованого надання користувачам інформації з табличних даних, що зберігаються у форматі Excel, із використанням Telegram-бота як зручного інтерфейсу взаємодії.

1.4 Терміни розробки

1.4.1 Початок - 30 жовтня 2025 р.

1.4.2 Закінчення - 20 березня 2026 р.

1.11.5 Фінансується за рахунок коштів замовника. Умови фінансування – згідно договору.

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТА

Розроблюваний об'єкт являє собою інформаційну систему на основі Telegram-бота, призначену для автоматизованої обробки, пошуку та фільтрації інформації, що зберігається в Excel-файлах.

До складу об'єкта, що створюється, повинні входити:

- Telegram-бот для взаємодії з користувачем;
- модуль зчитування та обробки Excel-файлів;
- модуль пошуку інформації за введеним ідентифікаційним номером;
- модуль перевірки коректності введених даних;
- система формування відповідей користувачу;
- механізм журналювання та обробки помилок.

Вхідна документація – вимоги замовника щодо застосунку.

2. ПРИЗНАЧЕННЯ ПРОДУКТУ

2.1 Призначення

Автоматизоване надання користувачам інформації з Excel-файлів через Telegram із можливістю швидкого пошуку та перевірки даних.

2.2 Основні критерії ефективності

- швидке опрацювання користувацьких запитів;
- мінімальний час отримання відповіді;
- зручність використання через Telegram;
- простота супроводу та оновлення даних;
- можливість цілодобової роботи на віддаленому сервері.

3. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПРОГРАМНОГО КОМПЛЕКСУ

3.1 Загальні вимоги

- функціонування на ОС Windows 10/11;
- підтримка роботи через Telegram;
- коректна обробка Excel-файлів формату «.xlsx»;
- можливість запуску на локальному комп'ютері або віддаленому сервері;
- стабільна робота при багаторазових запитах користувачів.

3.2 Вимоги до розробки

- мова програмування – Python;
- середовище виконання – Python 3.12 або новіше;
- бібліотека для роботи з Telegram – aiogram;
- бібліотека для обробки даних – pandas;
- бібліотека для роботи з Excel-файлами – openpyxl;
- сервіс розгортання – PythonAnywhere (за потреби).

3.3 Функціональні вимоги

Інформаційна система повинна забезпечувати:

- запуск за командою /start;
- відображення головного меню;
- прийом ідентифікаційного номера користувача;

- перевірку правильності введених даних;
- пошук записів у Excel-файлі;
- підтвердження знайденої інформації;
- відображення результатів пошуку;
- обробку помилкових запитів;
- повернення до головного меню після завершення операції.

3.4 Вимоги до якості

- коректність обробки даних;
- висока швидкість пошуку інформації;
- зрозумілий інтерфейс користувача;
- можливість модифікації програмного коду;
- стійкість до помилок введення.

3.5 Вимоги до безпеки

- обмеження доступу до даних через Telegram-бота;
- захист токена бота від стороннього доступу;
- обробка лише необхідних персональних даних;
- зберігання інформації відповідно до встановлених вимог конфіденційності.

4. ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМОГИ ДО КІНЦЕВОГО ПРОДУКТУ

Інформаційна система створюється з використанням безкоштовних програмних засобів та відкритих бібліотек. Для функціонування не потребується придбання додаткового програмного забезпечення.

У разі використання сервісу PythonAnywhere можлива безкоштовна експлуатація системи без придбання власного серверного обладнання.

5. ВИМОГИ ДО МАТЕРІАЛІВ І КОМПЛЕКТУЮЧИХ

Спеціальні матеріали та комплектуючі не передбачаються.

Для функціонування необхідні:

- персональний комп'ютер;

- операційна система Windows;
- Python;
- доступ до мережі Інтернет;
- обліковий запис Telegram.

6. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ПР

Етапи виконання ПР можуть уточнюватися відповідно до календарного плану робіт.

№	Етап робіт	Матеріали
1	Аналіз предметної області та технологій обробки табличних даних	Пояснювальна записка, аналітичні матеріали
2	Проектування архітектури системи та побудова UML-діаграм	UML-діаграми, структурні схеми
3	Розробка модуля роботи з Excel-файлами	Програмний код
4	Реалізація Telegram-бота та інтеграція компонентів	Робоча версія системи
5	Тестування, налагодження та підготовка документації	Завершений програмний продукт, звітні документи

7. ПРИЙОМ

7.1 Необхідні вимоги для впровадження ПР і завершення робіт

Оцінювання результатів виконується на підставі таких матеріалів:

- працездатний Telegram-бот;
- вихідний код програми;
- Excel-файл з тестовими даними;
- короткий опис структури проєкту;
- результати тестування.

Перелік документації:

- технічне завдання

- пояснювальна записка
- програма і методика тестування
- керівництво користувача

7.2 Перелік звітних документів, необхідних для прийняття етапів роботи:

- анотовані звіти за етапами виконання;
- вихідний програмний код;
- результати тестування;
- акт приймання роботи.

7.3 Загальний перелік матеріалів до прийому

До прийому пред'являються:

- програмний продукт;
- пояснювальна записка;
- технічна документація;
- акт здачі-приймання роботи.

7.4 Тестування ПР

Тестування виконується відповідно до документа «Програма та методика тестування», що розробляється виконавцем.

Перевірці підлягають:

- коректність зчитування Excel-файлів;
- правильність пошуку інформації;
- обробка помилкового введення;
- стабільність роботи Telegram-бота;
- працездатність системи після розгортання.

8. ПОРЯДОК ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ТЕХНІЧНОГО ЗАВДАННЯ

Зміни до технічного завдання можуть вноситися протягом виконання проєкту за умови погодження між виконавцем та керівником роботи з обов'язковим оформленням відповідних доповнень до ТЗ.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**

Факультет технологій та інформаційних систем
(назва факультету, інституту)

Інформаційних технологій та систем
(назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)
БАКАЛАВРА
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

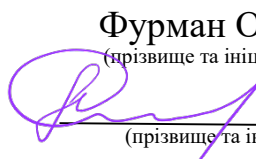
на тему:

**РОЗРОБКА TELEGRAM-БОТА ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ОБРОБКИ
ТА ФІЛЬТРАЦІЇ ДАНИХ З EXCEL-ФАЙЛІВ ЗАСОБАМИ PYTHON**

Виконав: студент 4 курсу, групи _____
напряму підготовки (спеціальності)
121 «Інженерія програмного забезпечення»
(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Фурман О.А.
(прізвище та ініціали)

Керівник

Семенов М.А.
(прізвище та ініціали)

Рецензент

(прізвище та ініціали)

Лубни – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ОБРОБКИ ТА НАДАННЯ ТАБЛИЧНИХ ДАНИХ В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ	7
1.1. Особливості роботи зі структурованими табличними даними та форматом Excel	7
1.2. Інструменти Python для обробки табличних даних	10
1.3. Використання Telegram-ботів як інтерфейсу доступу до інформаційних систем	14
Висновки до розділу	17
РОЗДІЛ 2. ПРОЄКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБРОБКИ ДАНИХ НА ОСНОВІ TELEGRAM-БОТА	18
2.1. Формування функціональних вимог до інформаційної системи	18
2.2. Моделювання структури та архітектури системи засобами UML	21
2.3. Проєктування алгоритмів обробки та фільтрації даних	25
Висновки до розділу	28
РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ТЕСТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ	30
3.1. Реалізація модуля зчитування та обробки Excel-даних у середовищі Python	30
3.2. Розробка Telegram-бота та реалізація взаємодії з користувачем	33
3.3. Розгортання та запуск інформаційної системи на платформі PythonAnywhere	38
3.4. Тестування інформаційної системи та аналіз результатів її роботи	42
3.5. Перспективи розвитку та масштабування системи	48
Висновки до розділу	50
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТОК А Лістинг програмного коду	56
ДОДАТОК Б Структура та приклад даних Excel-файлу	60

ВСТУП

Сучасний етап розвитку інформаційних технологій характеризується стрімкою діджиталізацією практично всіх сфер суспільного життя. Щодня зростає обсяг даних, що зберігаються в електронному вигляді, а разом із цим підвищуються вимоги до швидкості їх обробки, доступності та зручності отримання. Організації, установи та приватні підприємства дедалі частіше використовують електронні таблиці для ведення обліку, формування звітності та збереження персоналізованої інформації. Найпоширенішим інструментом при цьому залишається формат Excel, який поєднує простоту структури та достатню гнучкість для роботи з даними різного типу.

Паралельно з цим активно розвиваються месенджери як універсальні платформи для комунікації. Telegram перетворився не лише на засіб обміну повідомленнями, а й на повноцінне середовище для створення сервісів автоматизованого інформування. Telegram-боти дозволяють організувати зручний діалог між системою та користувачем без необхідності встановлення додаткового програмного забезпечення або переходу на окремі веб-ресурси. У результаті формується новий формат цифрової взаємодії - швидкий, інтуїтивний та максимально наближений до звичного способу спілкування.

Актуальність теми зумовлена потребою у створенні доступних програмних рішень, що забезпечують автоматизований доступ до структурованих даних без складної серверної інфраструктури. Для звичайних користувачів подібні сервіси означають економію часу, зменшення кількості помилок при отриманні інформації та можливість оперативної перевірки персональних показників. Для програмістів тема є важливою з огляду на пошук оптимального балансу між функціональністю, простотою реалізації та масштабованістю системи.

Розробка програмного забезпечення, яке інтегрує Excel-файл як джерело даних із Telegram-ботом як інтерфейсом взаємодії, відкриває можливість створення легких, автономних та гнучких інформаційних сервісів.

Особливого значення набуває питання оптимізації процесу обробки даних у реальному часі. Використання мови програмування Python у поєднанні з бібліотекою «pandas» дозволяє ефективно зчитувати, фільтрувати та аналізувати табличну інформацію. Інтеграція з Telegram через сучасні асинхронні фреймворки забезпечує стабільну обробку запитів навіть за наявності кількох одночасних звернень. Це створює основу для побудови практичного програмного продукту, придатного до застосування у навчальних закладах, невеликих організаціях або локальних інформаційних системах.

Метою роботи є розробка інформаційної системи у вигляді Telegram-бота для автоматизованої обробки та фільтрації даних з Excel-файлів засобами Python із забезпеченням зручної, швидкої та коректної взаємодії з користувачем.

Для досягнення поставленої мети передбачається виконання таких **завдань**:

1. Проаналізувати особливості роботи зі структурованими табличними даними формату Excel та розглянути інструменти Python, що використовуються для їх обробки в інформаційних системах.
2. Виконати проєктування інформаційної системи обробки даних на основі Telegram-бота, сформулювати функціональні вимоги, змодельовати архітектуру та алгоритми її роботи засобами UML.
3. Реалізувати інформаційну систему для автоматизованої обробки та фільтрації даних з Excel-файлів, інтегровану з Telegram-ботом.
4. Провести тестування створеної системи, виконати аналіз результатів її функціонування та визначити можливості подальшого розвитку і масштабування.

Об'єктом роботи виступає процес автоматизованої обробки структурованих табличних даних у середовищі Python із подальшим наданням результатів через Telegram-інтерфейс.

Предметом роботи є програмна реалізація Telegram-бота, що забезпечує зчитування, фільтрацію та відображення даних із Excel-файлу відповідно до введених користувачем параметрів.

Структура роботи включає вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

У **першому розділі** розглянуто теоретичні основи обробки табличних даних, особливості використання формату Excel та інструментів Python для роботи зі структурованою інформацією, а також проаналізовано можливості застосування Telegram-ботів як інтерфейсу доступу до інформаційних систем.

У **другому розділі** виконано проєктування інформаційної системи, сформовано функціональні вимоги, розроблено архітектуру та змодельовано структуру системи із використанням UML-діаграм, а також описано алгоритми обробки та фільтрації даних.

У **третьому розділі** виконано практичну реалізацію розробленої інформаційної системи засобами мови програмування Python. Розглянуто особливості створення модуля зчитування та обробки даних з Excel-файлів, реалізацію Telegram-бота та механізми взаємодії з користувачем. Проведено тестування функціональних можливостей системи, проаналізовано результати її роботи та розглянуто процес розгортання інформаційної системи на платформі PythonAnywhere для забезпечення її безперервного функціонування без використання власного серверного обладнання.

Робота спрямована на демонстрацію можливостей створення прикладного програмного забезпечення, яке поєднує простоту використання електронних таблиць із функціональністю сучасних месенджерних сервісів, що дозволяє сформулювати зручний і ефективний інструмент цифрової взаємодії.

У процесі виконання роботи використано **комплекс методів**, що забезпечують досягнення поставленої мети. Застосовано методи аналізу для вивчення предметної області обробки табличних даних та сучасних інформаційних систем. Використано методи моделювання інформаційних процесів під час побудови UML-діаграм та проєктування структури системи.

Під час реалізації програмної частини застосовано методи алгоритмізації та програмування, що дозволило ефективно організувати обробку та фільтрацію даних. Для оцінки працездатності системи використано методи тестування, зокрема перевірку функціональності та аналіз результатів роботи.

Окрім цього, використано підхід комплексного аналізу із застосуванням комп'ютерних технологій, що дозволило об'єднати теоретичні положення та практичну реалізацію в межах єдиної інформаційної системи.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ОБРОБКИ ТА НАДАННЯ ТАБЛИЧНИХ ДАНИХ В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ

1.1. Особливості роботи зі структурованими табличними даними та форматом Excel

Стрімкий розвиток цифрових технологій спричинив суттєве зростання обсягів інформації, що зберігається та обробляється у структурованому вигляді. У багатьох організаціях значна частина даних представлена у вигляді електронних таблиць, які використовуються для ведення обліку, формування звітності, зберігання персональних відомостей та аналізу різноманітних показників. Серед найбільш поширених форматів зберігання табличної інформації особливе місце займає Excel, що поєднує простоту використання, гнучкість структури та широкі можливості для подальшої обробки даних.

Разом із цим змінюються підходи до доступу користувачів до інформації. Традиційні способи взаємодії з інформаційними системами через складні програмні інтерфейси або спеціалізовані програмні продукти поступово доповнюються більш зручними та інтерактивними рішеннями. Одним із таких підходів є використання месенджерів як платформи для надання інформаційних сервісів. Telegram, який став одним із найпопулярніших засобів цифрової комунікації, надає широкі можливості для створення автоматизованих систем обробки запитів користувачів за допомогою спеціальних програмних агентів - ботів.

Поєднання технологій обробки табличних даних із можливостями Telegram-ботів відкриває нові підходи до побудови інформаційних систем, здатних швидко надавати персоналізовану інформацію у відповідь на запити користувачів. Використання мови програмування Python та спеціалізованих бібліотек дозволяє ефективно реалізувати механізми зчитування, фільтрації та аналізу даних, що зберігаються у файлах формату Excel, а інтеграція з Telegram забезпечує зручний інтерфейс доступу до цих даних.

У сучасних інформаційних системах значна частина даних зберігається у структурованому вигляді. Це пов'язано з необхідністю впорядкування великого обсягу інформації, забезпечення швидкого доступу до неї та можливості подальшої автоматизованої обробки. Структуровані дані характеризуються наявністю чітко визначеної схеми організації, де кожен елемент має певне місце та логічний зв'язок з іншими елементами. Найпоширенішою формою представлення таких даних є таблична структура, у якій інформація розміщується у вигляді рядків і стовпців [19]. Подібна модель організації даних широко використовується у різних сферах діяльності, починаючи від бухгалтерського обліку та статистичного аналізу і завершуючи освітніми, адміністративними та інформаційними сервісами.

Таблична структура даних дозволяє ефективно організувати інформацію за допомогою чітко визначених атрибутів. Кожен рядок таблиці зазвичай представляє окремий запис або об'єкт, тоді як стовпці містять певні характеристики цього об'єкта. Такий підхід значно спрощує процеси сортування, фільтрації та аналізу інформації. Завдяки уніфікованій структурі дані можуть легко піддаватися автоматизованій обробці за допомогою програмних інструментів, що є важливою умовою для побудови сучасних інформаційних систем.

Одним із найбільш поширених інструментів для роботи зі структурованими табличними даними є формат Excel, який входить до складу програмного пакета Microsoft Office [4]. Електронні таблиці Excel отримали широке розповсюдження завдяки поєднанню простоти використання та значного функціонального потенціалу. Користувачі можуть створювати таблиці різної складності, виконувати математичні обчислення, використовувати формули, будувати графіки та проводити первинний аналіз даних. У результаті Excel став стандартним інструментом для роботи з табличною інформацією як у професійному середовищі, так і у повсякденній діяльності [9,18].

Файли Excel зазвичай мають розширення .xlsx або .xls. У структурі такого файлу можуть міститися декілька робочих аркушів, кожен із яких представляє окрему таблицю. На кожному аркуші інформація організована у вигляді сітки,

що складається з комірок, які мають власні координати, сформовані на основі номера рядка та позначення стовпця. Така структура забезпечує чітку ідентифікацію кожного елемента таблиці та дозволяє легко виконувати операції з даними.

Однією з важливих переваг використання Excel у контексті інформаційних систем є можливість швидкого створення та редагування таблиць без необхідності спеціалізованих знань у сфері програмування або адміністрування баз даних. Для багатьох організацій електронні таблиці стають простим і доступним способом організації внутрішніх інформаційних ресурсів. Дані можуть зберігатися у вигляді списків клієнтів, реєстрів платежів, облікових журналів, результатів навчання або інших структурованих відомостей.

Крім того, формат Excel добре підходить для інтеграції з різними програмними засобами. Сучасні мови програмування надають можливість безпосередньої роботи з електронними таблицями, що дозволяє автоматизувати процеси зчитування, обробки та аналізу інформації, а також спростити розробку, не використовуючи великі бази даних. Це особливо важливо у випадках, коли таблиці використовуються як джерело даних для інформаційних систем, що виконують автоматичну обробку запитів користувачів або формування відповідей на основі наявної інформації.

Водночас робота з табличними даними має певні особливості, які необхідно враховувати при розробці інформаційних систем. Однією з таких особливостей є необхідність забезпечення коректної структури таблиці. Для ефективної автоматизованої обробки даних важливо, щоб кожен стовець мав чітко визначене призначення, а всі записи відповідали єдиному формату. Наявність пропущених значень, змішаних типів даних або некоректних записів може ускладнювати процес обробки інформації та призводити до помилок під час виконання алгоритмів фільтрації або пошуку.

Ще одним важливим аспектом є уніфікація назв стовпців та організація заголовків таблиці. У більшості випадків перший рядок електронної таблиці використовується для зберігання назв полів, які визначають зміст відповідних стовпців. Такий підхід дозволяє програмним засобам правильно інтерпретувати

структуру таблиці та використовувати назви полів для доступу до конкретних елементів даних. Важливо, щоб назви точно відповідали одна одній, адже тоді через код буде неможливо отримати інформацію зі стовпця або рядка таблиці.

Окрему роль у роботі зі структурованими таблицями відіграє можливість виконання операцій фільтрації. Фільтрація дозволяє відбирати лише ті записи, які відповідають заданим умовам [10]. Наприклад, у таблиці з інформацією про користувачів може здійснюватися пошук запису за ідентифікаційним номером або іншим унікальним параметром. Подібні операції часто використовуються у системах автоматизованого доступу до персоналізованих даних, де користувач вводить певний параметр, а система знаходить відповідний запис у таблиці та надає необхідну інформацію.

Важливим фактором також є можливість масштабування табличних даних. Excel дозволяє працювати з досить великими обсягами інформації, що робить цей формат придатним для багатьох практичних завдань [10]. Хоча у великих корпоративних системах зазвичай застосовуються спеціалізовані системи керування базами даних, електронні таблиці залишаються ефективним рішенням для невеликих або локальних інформаційних систем, де простота використання має вирішальне значення.

У результаті електронні таблиці Excel займають важливе місце серед інструментів організації структурованих даних. Їхня популярність пояснюється поєднанням доступності, гнучкості та широких можливостей для обробки інформації. Використання такого формату як джерела даних дозволяє створювати інформаційні системи, що забезпечують швидкий доступ до структурованих відомостей, а також підтримують автоматизовану обробку запитів користувачів на основі наявної табличної інформації.

1.2. Інструменти Python для обробки табличних даних

Сучасні інформаційні системи дедалі частіше потребують інструментів, здатних швидко обробляти значні обсяги структурованих даних [12]. У багатьох випадках такі дані зберігаються у вигляді таблиць, що містять записи про користувачів, фінансові показники, статистичну інформацію або інші

впорядковані відомості. Для автоматизації процесів роботи з подібними даними активно використовується мова програмування Python, яка завдяки простому синтаксису, великій кількості бібліотек та широким можливостям інтеграції стала одним із найпопулярніших інструментів у сфері розробки інформаційних систем [1, 2].

Python надає зручні механізми для роботи з файлами різних форматів, включаючи текстові документи, електронні таблиці, бази даних та веб-ресурси. Особливу роль при цьому відіграють спеціалізовані бібліотеки, які значно спрощують обробку структурованої інформації. За їх допомогою можна автоматично зчитувати дані з таблиць, виконувати фільтрацію записів, сортувати інформацію, обчислювати статистичні показники або формувати нові структури даних. Завдяки цьому Python широко застосовується у створенні інформаційних систем, де необхідно забезпечити швидке отримання потрібної інформації на основі запитів користувачів [9].

Однією з найбільш відомих бібліотек для роботи з табличними даними у Python є «pandas» [13, 15]. Цей інструмент забезпечує ефективну обробку структурованих наборів даних та підтримує різні формати файлів, включаючи CSV, Excel, JSON та інші. Основним елементом структури даних у pandas є об'єкт «DataFrame», який за своєю логікою нагадує електронну таблицю. «DataFrame» складається з рядків і стовпців, що дозволяє виконувати різноманітні операції над даними, включаючи пошук, фільтрацію, об'єднання таблиць та статистичний аналіз.

Важливою перевагою «pandas» є можливість швидкого зчитування великих масивів даних. Наприклад, електронна таблиця Excel може бути завантажена у вигляді «DataFrame» лише за допомогою однієї функції [15]. Після цього всі записи таблиці стають доступними для програмної обробки. Такий підхід значно спрощує створення інформаційних систем, де таблиця використовується як джерело даних для подальшого аналізу або формування відповідей користувачам.

Окрім «pandas», у Python існує низка інших бібліотек, що дозволяють працювати з табличними файлами. Наприклад, бібліотека «openpyxl»

використовується для читання та редагування Excel-файлів формату «.xlsx» [18]. Вона надає можливість створювати нові таблиці, змінювати значення комірок, додавати формули або змінювати структуру документа. Іншим інструментом є бібліотека «xlrd», яка застосовується для читання файлів старіших форматів Excel. Також для роботи з даними можуть використовуватися бібліотеки «NumPy, csv» та інші програмні модулі, що входять до стандартного набору інструментів Python.

Вибір конкретної бібліотеки залежить від поставлених завдань та характеру даних, з якими працює інформаційна система. У багатьох випадках використовується поєднання кількох інструментів, де одна бібліотека відповідає за зчитування файлу, а інша – за подальшу обробку інформації. Такий підхід дозволяє підвищити гнучкість системи та забезпечити більш ефективне виконання операцій над даними.

Для наочного розуміння особливостей різних бібліотек доцільно розглянути їх основні характеристики та сфери використання у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Види деяких бібліотек, їх характеристики та сфери використання

Бібліотек а	Основне призначення	Особливості використання
pandas	Обробка та аналіз структурованих даних	Підтримує DataFrame, забезпечує швидку фільтрацію, сортування та обробку великих таблиць
openpyxl	Робота з Excel-файлами формату XLSX	Дозволяє читати, створювати та редагувати електронні таблиці
xlrd	Читання файлів Excel	Використовується для роботи зі старими форматами таблиць
NumPy	Математична обробка даних	Використовується для обчислень та роботи з масивами
csv	Робота з текстовими таблицями	Забезпечує обробку даних у форматі CSV

Наведена таблиця демонструє, що Python має широкий набір інструментів для роботи зі структурованими даними. Кожна бібліотека виконує певну функцію, але найбільш універсальним інструментом у більшості випадків залишається «pandas». Саме ця бібліотека поєднує можливості зчитування файлів, обробки даних та виконання різноманітних операцій над таблицями, що робить її одним із ключових елементів сучасних інформаційних систем.

Окрему увагу варто приділити можливостям фільтрації даних, які реалізовані у «pandas». Використовуючи прості програмні конструкції, можна виконувати пошук записів за конкретними параметрами. Наприклад, система може отримати ідентифікаційний номер користувача та знайти відповідний рядок у таблиці, після чого сформулювати відповідь на основі знайдених значень. Подібний механізм часто застосовується у сервісах автоматизованого доступу до інформації, де користувачі отримують персоналізовані дані на основі власного запиту.

Ще однією важливою особливістю використання Python у роботі з табличними даними є можливість інтеграції з іншими програмними компонентами інформаційної системи. Оброблені дані можуть передаватися до веб-сервісів, зберігатися у базах даних або використовуватися для формування відповідей у системах автоматизованого спілкування. Це дозволяє створювати комплексні інформаційні системи, де Python виступає центральним елементом обробки даних.

У результаті використання Python та його спеціалізованих бібліотек значно спрощується процес роботи зі структурованими табличними даними. Інструменти цієї мови програмування дозволяють автоматизувати операції зчитування, фільтрації, аналізу та передачі інформації, що є важливою складовою сучасних інформаційних систем [14]. Це створює сприятливі умови для реалізації сервісів, які забезпечують швидкий доступ користувачів до потрібної інформації на основі даних, що зберігаються у табличних файлах.

1.3. Використання Telegram-ботів як інтерфейсу доступу до інформаційних систем

У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій особливого значення набувають засоби взаємодії користувача з інформаційними системами. Зручність доступу до даних, швидкість отримання відповіді та простота використання інтерфейсу безпосередньо впливають на ефективність функціонування системи. Традиційні підходи, що передбачають використання окремих програм або веб-інтерфейсів, поступово доповнюються новими рішеннями, серед яких важливе місце займають месенджери.

Одним із найбільш перспективних інструментів у цьому напрямі є Telegram-боти. Вони являють собою спеціалізовані програмні компоненти, що функціонують у межах платформи Telegram та забезпечують автоматизовану взаємодію з користувачами у форматі діалогу. Такий підхід дозволяє організувати доступ до інформаційної системи без необхідності встановлення додаткового програмного забезпечення або використання складних інтерфейсів. Користувач отримує можливість взаємодіяти з системою через звичайні повідомлення, що значно підвищує зручність використання.

Telegram-боти можуть виконувати широкий спектр функцій, починаючи від надання довідкової інформації і завершуючи обробкою складних запитів із використанням зовнішніх джерел даних. У контексті інформаційних систем, що працюють із табличними даними, боти можуть виступати як інтерфейс доступу до інформації, збереженої у файлах або базах даних. Користувач вводить запит, після чого система обробляє його та повертає відповідь у зручному текстовому форматі [2].

Однією з ключових переваг використання Telegram-ботів є їх інтерактивність. Взаємодія з користувачем будується у вигляді послідовного діалогу, що дозволяє реалізувати логіку уточнення даних, перевірки введеної інформації та формування відповіді на основі декількох кроків. Наприклад, система може спочатку отримати ідентифікаційний параметр, після чого

уточнити додаткові дані та лише потім надати кінцевий результат. Такий підхід забезпечує більш точну обробку запитів та зменшує ймовірність помилок.

Технічно Telegram-боти функціонують на основі спеціального програмного інтерфейсу [16]. Цей інтерфейс надає можливість отримувати повідомлення від користувачів, обробляти їх та надсилати відповіді у вигляді тексту, кнопок або інших елементів інтерфейсу. Для реалізації ботів у середовищі Python широко використовується бібліотека «aiogram», яка забезпечує асинхронну обробку подій та дозволяє створювати ефективні інформаційні системи з підтримкою одночасної роботи кількох користувачів [2,8].

Особливу роль у підвищенні зручності використання Telegram-ботів відіграють елементи інтерфейсу, такі як клавіатури з кнопками (рис. 1.1). Використання готових варіантів відповіді дозволяє зменшити кількість помилок під час введення даних, а також пришвидшує взаємодію користувача із системою. Наприклад, кнопки можуть використовуватися для підтвердження дій, вибору варіантів або переходу між різними етапами обробки запиту.

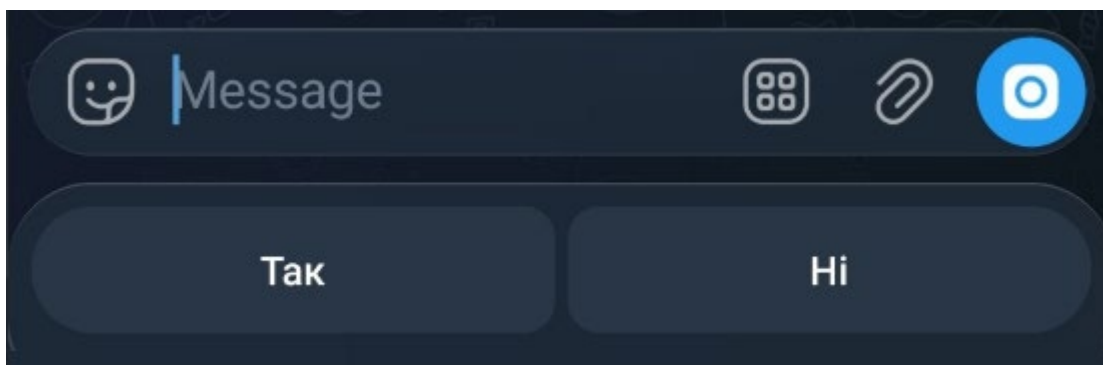

Рис. 1.1. Клавіатура з кнопками

З точки зору архітектури інформаційної системи Telegram-бот виступає проміжною ланкою між користувачем та джерелом даних. Він приймає запити, передає їх на обробку відповідному модулю системи, а потім повертає результат у вигляді повідомлення. Такий підхід дозволяє розділити логіку взаємодії та логіку обробки даних, що підвищує гнучкість і масштабованість системи.

Для більш детального розуміння можливостей Telegram-ботів доцільно розглянути їх основні функціональні характеристики у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні можливості Telegram-ботів в інформаційних системах

Можливість	Опис
Обробка повідомлень	Прийом текстових запитів користувача та їх подальша обробка
Інтерактивна взаємодія	Реалізація діалогового режиму спілкування з користувачем
Використання кнопок	Спрощення введення даних за допомогою готових варіантів
Інтеграція з джерелами даних	Отримання інформації з файлів, баз даних або веб-сервісів
Асинхронна обробка	Підтримка одночасної роботи з декількома користувачами

Наведені можливості свідчать про те, що Telegram-боти є ефективним інструментом для побудови інтерфейсів доступу до інформаційних систем. Вони дозволяють організувати зручну взаємодію з користувачем, забезпечують швидке отримання необхідної інформації та можуть бути інтегровані з різними джерелами даних [16].

Використання Telegram-ботів особливо доцільне у випадках, коли необхідно забезпечити оперативний доступ до персоналізованої інформації. Наприклад, користувач може отримати дані про власні показники, результати обліку або інші відомості, просто надіславши відповідний запит у месенджері. Це дозволяє значно спростити процес отримання інформації та зробити його максимально доступним для широкого кола користувачів.

У результаті Telegram-боти виступають важливим елементом сучасних інформаційних систем, забезпечуючи ефективний та зручний інтерфейс взаємодії. Їх використання у поєднанні з інструментами обробки табличних даних відкриває широкі можливості для створення автоматизованих сервісів, здатних швидко реагувати на запити користувачів і надавати актуальну інформацію у зручному форматі [10].

Висновки до розділу

У межах першого розділу розглянуто ключові аспекти, пов'язані з обробкою та використанням структурованих табличних даних в інформаційних системах. Показано, що таблична форма організації інформації є однією з найбільш зручних та поширених завдяки своїй наочності, простоті структурування та можливості швидкого виконання операцій аналізу, сортування й фільтрації. Формат Excel визначено як ефективний інструмент зберігання даних, який поєднує доступність для користувачів і достатній функціонал для подальшої автоматизованої обробки.

Проаналізовано інструментальні засоби мови програмування Python, призначені для роботи з табличними даними. Особливу увагу приділено бібліотеці «pandas», яка забезпечує зручне представлення даних у вигляді структур типу «DataFrame» та дозволяє виконувати широкий спектр операцій над ними [14]. Розглянуто також інші бібліотеки, що доповнюють функціональність обробки Excel-файлів і дозволяють адаптувати систему до різних форматів і сценаріїв використання.

Окремо висвітлено роль Telegram-ботів як інтерфейсу доступу до інформаційних систем [15]. Показано, що використання месенджера як платформи взаємодії значно спрощує процес отримання інформації для користувача, забезпечує швидкий обмін даними та дозволяє реалізувати логіку покрокового діалогу. Інтеграція таких ботів із модулями обробки табличних даних формує основу для створення ефективних інформаційних систем із високим рівнем доступності та зручності використання.

У результаті проведеного аналізу сформовано теоретичну базу, необхідну для подальшого проєктування інформаційної системи, що поєднує обробку даних з Excel-файлів та взаємодію з користувачем через Telegram-бота. Отримані положення створюють підґрунтя для переходу до етапу моделювання та розробки архітектури системи.

РОЗДІЛ 2. ПРОЄКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ОБРОБКИ ДАНИХ НА ОСНОВІ TELEGRAM- БОТА

2.1. Формування функціональних вимог до інформаційної системи

Після аналізу сучасних підходів до обробки табличних даних та засобів взаємодії з користувачем постає необхідність переходу до етапу проєктування інформаційної системи. Саме на цьому етапі формується загальна структура майбутньої системи, визначаються її функціональні можливості, а також встановлюються принципи взаємодії між окремими компонентами. Якість проєктування безпосередньо впливає на ефективність, стабільність і зручність подальшого використання системи.

Особливістю даної інформаційної системи є поєднання двох ключових складових: обробки структурованих даних, що зберігаються у форматі Excel, та організації взаємодії з користувачем через Telegram-бота. Такий підхід дозволяє створити гнучку та доступну систему, у якій складні внутрішні процеси обробки даних залишаються прихованими від користувача, а взаємодія відбувається у звичному та зрозумілому середовищі месенджера.

Етап формування функціональних вимог відіграє визначальну роль у процесі проєктування інформаційної системи, оскільки саме на цьому рівні задається логіка її роботи, визначається перелік можливостей та окреслюються межі майбутньої реалізації [20]. Чітко сформульовані вимоги дозволяють уникнути неоднозначностей, забезпечують узгодженість між окремими компонентами системи та створюють основу для подальшого моделювання й реалізації. У контексті розробки інформаційної системи на основі Telegram-бота особливого значення набуває правильне визначення сценаріїв взаємодії з користувачем, а також механізмів обробки табличних даних.

Функціональні вимоги відображають ті дії, які система повинна виконувати у відповідь на запити користувачів або внутрішні події [11,12]. Вони визначають поведінку системи та описують її основні можливості. У даному

випадку інформаційна система орієнтована на обробку структурованих даних з Excel-файлу та надання персоналізованої інформації користувачам через інтерфейс Telegram-бота [7]. Це означає, що ключовим завданням є забезпечення коректного прийому вхідних даних, їх обробки та формування відповіді у зрозумілому форматі.

Однією з базових функцій системи є ініціалізація взаємодії з користувачем. Після запуску Telegram-бота користувач повинен отримати початкове повідомлення, яке пояснює принцип роботи системи та пропонує виконати певну дію. Це дозволяє сформувати зрозумілу точку входу та забезпечити зручність подальшого використання. Важливим елементом при цьому є використання інтерактивних кнопок (рис. 1.1), які спрощують процес взаємодії та зменшують ймовірність помилок при введенні даних.

Наступним важливим аспектом є обробка введених користувачем параметрів. У межах інформаційної системи передбачається використання унікального ідентифікатора, за допомогою якого здійснюється пошук відповідного запису у таблиці. Система повинна перевіряти коректність введених даних, визначати їх формат та виконувати пошук у структурованому масиві інформації. У разі відсутності відповідного запису користувач має отримати повідомлення про помилку з можливістю повторного введення даних.

Окрему увагу приділено механізму підтвердження особи користувача. Після знаходження відповідного запису система повинна відобразити частину персональних даних і запропонувати підтвердити їх правильність. Це дозволяє уникнути ситуацій, коли інформація надається сторонній особі. У разі підтвердження система переходить до наступного етапу - надання результату, а у випадку відмови пропонує повторити введення параметрів.

Важливою функціональною складовою є формування відповіді на запит користувача. Отримані з Excel-файлу дані повинні бути представлені у зрозумілому та компактному вигляді. Це передбачає використання текстових повідомлень, які містять необхідну інформацію без перевантаження зайвими деталями. Після завершення обробки запиту система повинна повернути

користувача до початкового стану, що дозволяє виконати новий запит без повторного запуску бота.

Не менш важливим є забезпечення безперервності роботи системи. Обробка помилок, некоректних введень або відсутності даних повинна виконуватися без припинення функціонування бота. Система повинна залишатися стабільною незалежно від дій користувача, що є важливою умовою для її практичного застосування.

Для систематизації функціональних можливостей доцільно представити їх у вигляді узагальненої таблиці, що відображає ключові функції та їх призначення.

Таблиця 2.1

Функціональні вимоги інформаційної системи

№	Функціональна вимога	Опис
1	Ініціалізація взаємодії	Відображення стартового повідомлення та меню взаємодії
2	Прийом даних від користувача	Отримання введеного ідентифікатора (ІНН або іншого параметра)
3	Перевірка коректності введення	Валідація формату даних та обробка помилок
4	Пошук даних у таблиці	Фільтрація записів у Excel-файлі за заданим параметром
5	Підтвердження особи	Запит підтвердження знайдених персональних даних
6	Формування відповіді	Виведення результату обробки у вигляді текстового повідомлення
7	Обробка помилок	Реагування на некоректні запити або відсутність даних
8	Повторна взаємодія	Повернення користувача до початкового стану системи

Наведена таблиця демонструє, що інформаційна система має чітко визначений набір функцій, кожна з яких відповідає за певний етап обробки запиту користувача [1]. Така структуризація дозволяє спростити подальше моделювання системи та забезпечує логічну послідовність її роботи.

Після визначення функціональних вимог стає можливим перехід до етапу моделювання структури системи. Чітке розуміння функцій дозволяє відобразити їх у вигляді UML-діаграм, що забезпечує наочне представлення логіки взаємодії між компонентами. Це, у свою чергу, створює основу для подальшої реалізації інформаційної системи та забезпечує узгодженість між її окремими частинами.

2.2. Моделювання структури та архітектури системи засобами UML

Етап моделювання інформаційної системи дозволяє сформувати цілісне уявлення про її структуру, логіку функціонування та взаємодію між основними компонентами ще до безпосередньої реалізації. Використання UML-діаграм забезпечує наочність представлення системи, спрощує розуміння її внутрішніх процесів та дозволяє уникнути помилок на етапі проєктування [20]. У межах даного підpunkту виконано моделювання інформаційної системи обробки табличних даних із використанням Telegram-бота як інтерфейсу взаємодії з користувачем.

Першим кроком у моделюванні є побудова діаграми варіантів використання (Use Case Diagram), яка відображає основні сценарії взаємодії користувача з інформаційною системою (рис. 2.1) [21]. У даній системі ключовим актором виступає користувач Telegram, який взаємодіє з ботом через надсилання повідомлень. Основні варіанти використання включають ініціалізацію взаємодії, введення ідентифікаційного параметра, підтвердження особи та отримання результату обробки даних. Така діаграма дозволяє чітко визначити межі системи та перелік функцій, доступних користувачу.

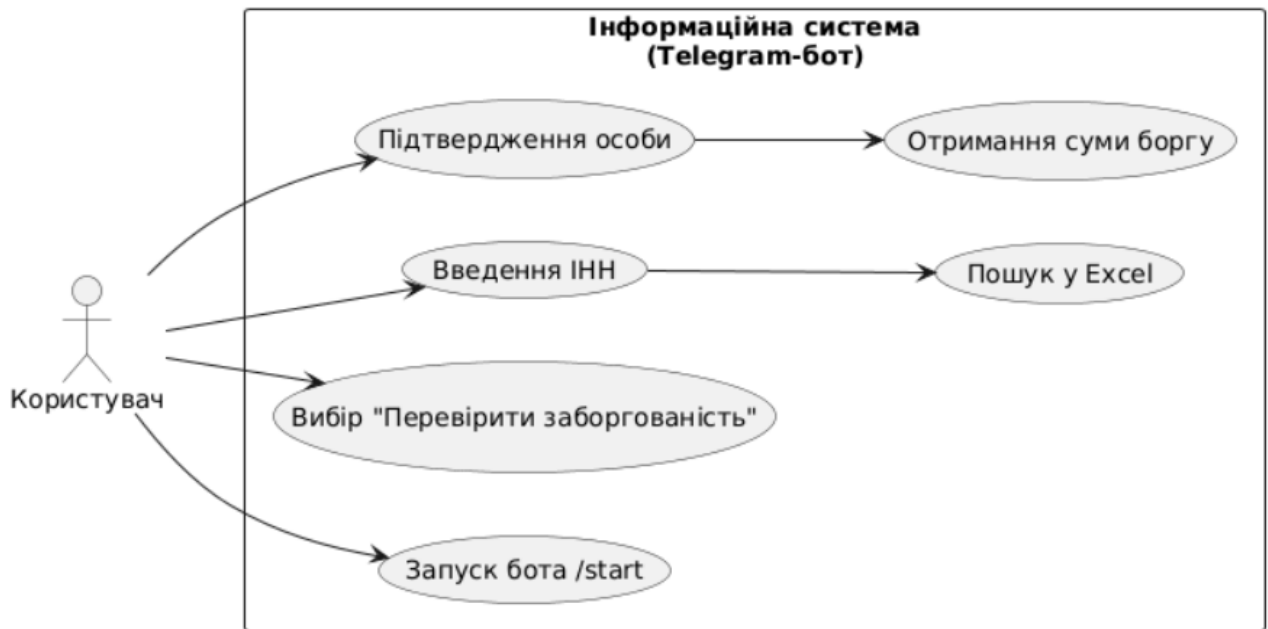

Рис. 2.1. Діаграма варіантів використання

Як видно з діаграми варіантів використання, система має лінійну та зрозумілу логіку взаємодії. Користувач ініціює роботу бота, після чого послідовно проходить етапи введення даних і отримання результату. Наявність етапу підтвердження дозволяє підвищити достовірність обробки запитів і запобігти некоректному наданню інформації. Такий підхід забезпечує простоту використання та мінімізує кількість помилок під час взаємодії.

Наступним етапом є побудова діаграми діяльності (Activity Diagram), яка відображає внутрішню логіку роботи системи та послідовність виконання операцій (рис. 2.2). Ця діаграма дозволяє простежити повний цикл обробки запиту - від моменту отримання повідомлення до формування відповіді користувачу. У рамках реалізованої інформаційної системи передбачено перевірку введених даних, пошук відповідного запису в таблиці, обробку результатів та формування відповіді.

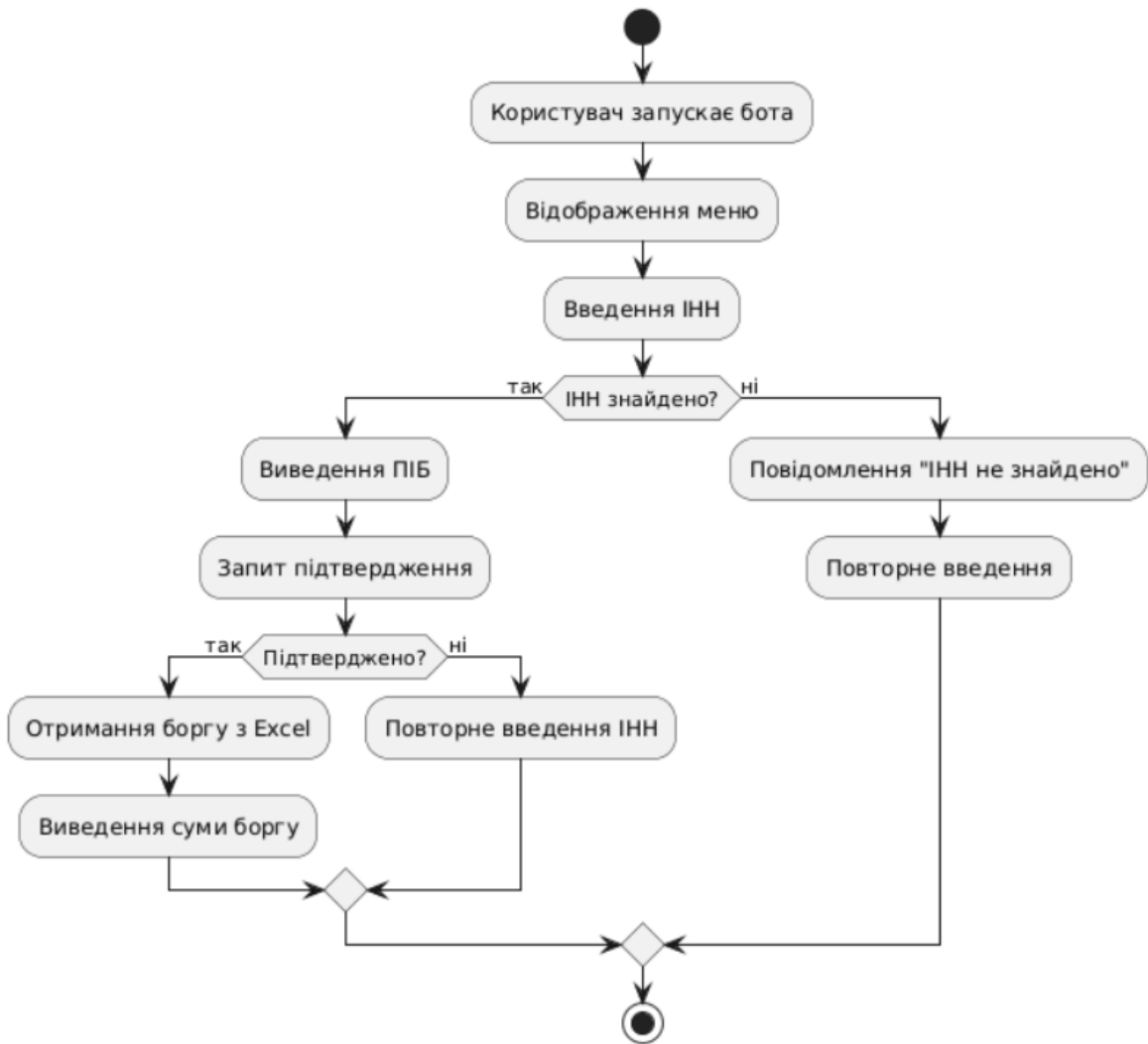

Рис. 2.2. Діаграма діяльності

Діаграма діяльності демонструє, що процес обробки запиту має чітко визначену послідовність дій із можливими розгалуженнями [11]. Наприклад, у випадку некоректного введення або відсутності даних у таблиці система повертає повідомлення про помилку та пропонує повторити введення. У разі успішного знаходження запису відбувається перехід до етапу підтвердження, після чого формується відповідь. Така логіка дозволяє забезпечити гнучкість системи та її стійкість до помилкових дій користувача.

Завершальним етапом моделювання є побудова діаграми компонентів (Component Diagram), яка відображає архітектуру інформаційної системи та взаємозв'язки між її складовими (рис. 2.3) [20, 21]. У даній системі можна виділити декілька ключових компонентів: Telegram-клієнт користувача, Telegram Bot API, програмний модуль на Python, бібліотеки обробки даних та

файл Excel як джерело інформації [5]. Кожен із цих компонентів виконує свою функцію та взаємодіє з іншими елементами системи.

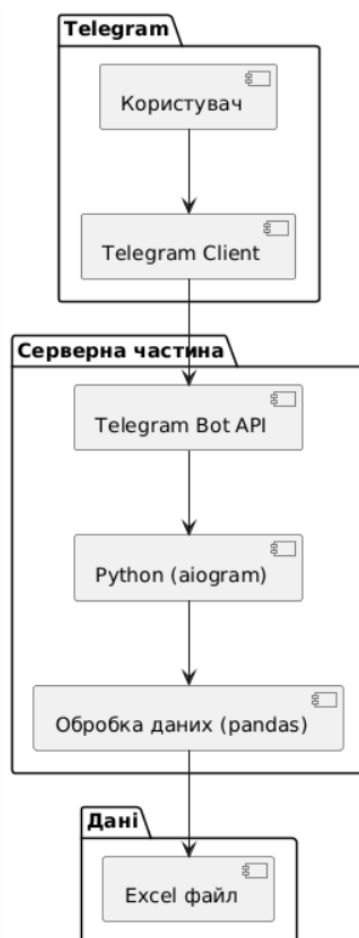

Рис. 2.3. Діаграма компонентів

З аналізу діаграми компонентів видно, що система має модульну структуру. Telegram виступає зовнішнім інтерфейсом, через який користувач надсилає запити. Далі запити передаються до програмного модуля, реалізованого мовою Python із використанням бібліотеки aiogram. Цей модуль виконує обробку запитів, звертається до Excel-файлу через бібліотеку pandas та формує відповідь, яка повертається користувачу через Telegram [2]. Така архітектура дозволяє розділити функції між компонентами та забезпечує зручність масштабування системи.

У результаті виконаного моделювання сформовано повне уявлення про функціонування інформаційної системи. Діаграми варіантів використання, діяльності та компонентів відображають ключові аспекти її роботи, дозволяють

виявити взаємозв'язки між елементами та створюють основу для переходу до етапу реалізації.

2.3. Проєктування алгоритмів обробки та фільтрації даних

Після визначення функціональних вимог та моделювання структури інформаційної системи наступним етапом є проєктування алгоритмів обробки та фільтрації даних. Саме алгоритмічна складова визначає, яким чином система реагує на дії користувача, як виконується пошук інформації у табличному джерелі та у якому вигляді формується відповідь. Чітко продумана логіка обробки забезпечує коректність результатів, стабільність функціонування та зручність взаємодії.

Основу роботи інформаційної системи становить обробка запиту користувача, що надходить через Telegram-бот. У процесі взаємодії передбачено послідовне виконання декількох етапів, кожен із яких відповідає за окрему частину загального алгоритму. Важливою особливістю є те, що алгоритм має враховувати як стандартні сценарії, так і можливі відхилення, пов'язані з некоректним введенням або відсутністю даних.

Першим етапом є ініціалізація процесу обробки. Після отримання повідомлення від користувача система повинна визначити його зміст та встановити, до якого типу запитів воно належить. У випадку введення ідентифікаційного параметра виконується перевірка формату даних. Це дозволяє відсіяти некоректні значення ще до початку основної обробки та запобігти помилкам на наступних етапах.

Наступним кроком є зчитування даних із табличного джерела. Інформаційна система використовує файл формату Excel, який містить структуровані записи. Під час ініціалізації або при необхідності оновлення даних виконується завантаження таблиці у внутрішню структуру, що дозволяє здійснювати подальші операції обробки. Для цього використовується відповідний інструментарій, який забезпечує швидкий доступ до рядків і стовпців таблиці.

Ключовим етапом алгоритму є фільтрація даних [10]. Вона полягає у відборі тих записів, які відповідають введеному користувачем параметру. У даній інформаційній системі фільтрація виконується за унікальним ідентифікатором, що дозволяє знайти конкретний запис серед множини інших [10]. Процес фільтрації передбачає порівняння значення, введеного користувачем, із відповідними значеннями у таблиці. У разі збігу система отримує доступ до повного набору даних, пов'язаних із цим записом.

Особливу увагу приділено обробці результатів фільтрації. Якщо запис знайдено, система переходить до етапу уточнення даних. Відображається частина інформації, яка дозволяє користувачу підтвердити свою ідентифікацію. Такий підхід підвищує рівень достовірності обробки та зменшує ризик надання інформації сторонній особі. У разі підтвердження система переходить до формування відповіді.

Формування відповіді є завершальним етапом алгоритму. На основі отриманих даних система генерує повідомлення, яке містить необхідну інформацію у зрозумілому форматі. При цьому важливо забезпечити лаконічність та інформативність відповіді, щоб користувач міг швидко отримати потрібні відомості без зайвих деталей. Після цього система повертається до початкового стану, що дозволяє обробляти нові запити.

У випадку, якщо під час фільтрації не знайдено відповідного запису, алгоритм передбачає альтернативний сценарій. Користувач отримує повідомлення про відсутність даних із пропозицією повторити введення параметра. Аналогічно обробляються ситуації з некоректним введенням або відмовою від підтвердження. Це забезпечує гнучкість алгоритму та дозволяє підтримувати безперервність роботи системи.

Окремо варто відзначити роль тимчасового збереження даних у процесі обробки. Інформація, отримана на одному етапі, може використовуватися на наступних кроках алгоритму. Це дозволяє реалізувати багатокрокову логіку взаємодії, де кожен етап залежить від попереднього. Такий підхід особливо важливий для систем, що працюють у режимі діалогу з користувачем.

Для наочного представлення логіки роботи інформаційної системи доцільно використати блок-схему алгоритму обробки та фільтрації даних, яка зображена на рисунку 2.4 та відображає послідовність основних етапів взаємодії з користувачем та обробки запиту.

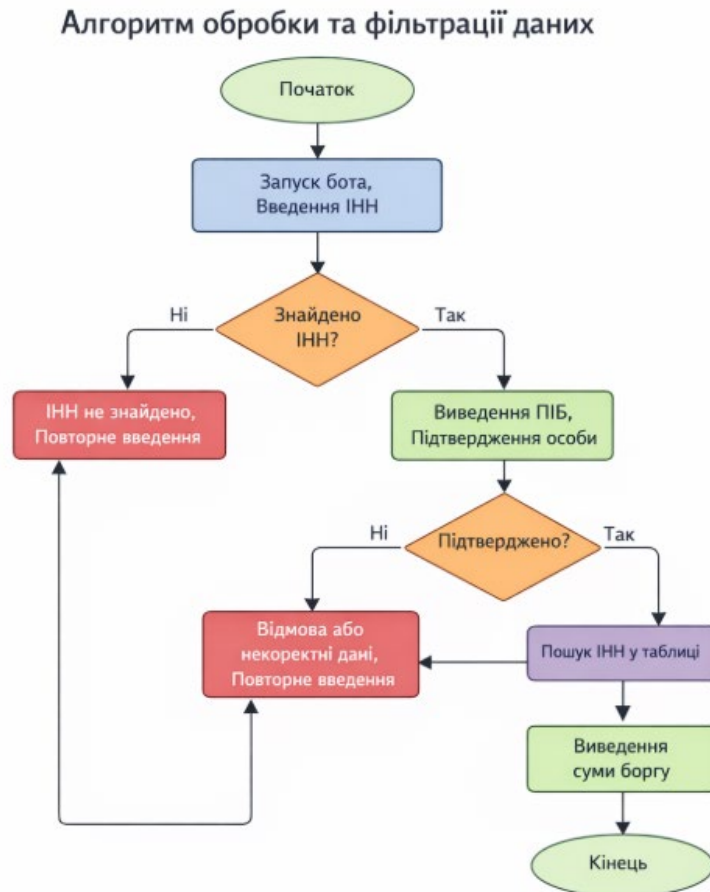

Рис. 2.4. Алгоритм обробки та фільтрації даних

На представленій схемі відображено повний цикл роботи інформаційної системи - від моменту запуску Telegram-бота до отримання користувачем результату. Початковим етапом є введення ідентифікаційного параметра, після чого виконується перевірка наявності відповідного запису у табличному джерелі даних. У разі успішного знаходження відображаються персональні дані для підтвердження, що дозволяє забезпечити коректність подальшої обробки.

Подальший етап передбачає отримання значення заборгованості та формування відповіді користувачу. У випадках, коли запис не знайдено або введені дані не підтверджено, алгоритм передбачає повернення до етапу

повторного введення. Це забезпечує гнучкість роботи системи та її стійкість до помилкових дій користувача.

Представлення алгоритму у вигляді блок-схеми дозволяє чітко простежити логіку функціонування системи та взаємозв'язок між окремими етапами обробки даних.

Важливою характеристикою розробленого алгоритму є його послідовність та передбачуваність. Кожен етап має чітко визначене місце у загальній структурі, що дозволяє легко відслідковувати процес обробки запиту. Крім того, алгоритм враховує можливі варіанти розвитку подій, що забезпечує стійкість системи до помилкових дій користувача.

У результаті проєктування алгоритмів обробки та фільтрації даних сформовано логічно завершену модель функціонування інформаційної системи. Вона охоплює всі основні етапи взаємодії з користувачем, забезпечує коректну обробку табличних даних та створює основу для подальшої реалізації системи з використанням обраних технологій.

Висновки до розділу

У межах другого розділу розкрито процес проєктування інформаційної системи обробки табличних даних із використанням Telegram-бота як інтерфейсу взаємодії. Основну увагу зосереджено на формуванні функціональних вимог, моделюванні структури системи та розробці алгоритмів її роботи. Це дозволило сформувати цілісне уявлення про принципи функціонування системи ще до етапу реалізації.

У процесі визначення функціональних вимог встановлено ключові можливості системи, зокрема прийом і обробку запитів користувачів, перевірку введених даних, пошук інформації у табличному джерелі та формування відповіді. Чітка структуризація функцій забезпечила логічну послідовність роботи системи та створила основу для подальшого моделювання.

Побудова UML-діаграм дозволила наочно відобразити як зовнішню взаємодію з користувачем, так і внутрішню логіку роботи системи. Діаграма варіантів використання визначила основні сценарії взаємодії, діаграма діяльності

показала послідовність виконання операцій, а діаграма компонентів відобразила архітектуру системи та взаємозв'язок її складових [11, 5]. Додаткове використання діаграми послідовності дало можливість простежити обмін повідомленнями між компонентами у процесі обробки запиту.

У рамках проектування алгоритмів обробки та фільтрації даних сформовано чітку логіку функціонування системи. Алгоритм передбачає послідовну обробку запиту користувача, перевірку коректності введених даних, пошук інформації у таблиці, підтвердження особи та формування результату. Передбачено також обробку альтернативних сценаріїв, що забезпечує стійкість системи до помилкових дій та підвищує надійність її роботи.

У результаті виконаних дій сформовано повноцінну модель інформаційної системи, яка поєднує обробку табличних даних із зручним інтерфейсом взаємодії через Telegram. Отримані результати створюють обґрунтовану основу для переходу до етапу програмної реалізації та подальшого тестування розробленої системи.

РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ТА ТЕСТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

3.1. Реалізація модуля зчитування та обробки Excel-даних у середовищі Python

Після завершення етапу проєктування постає практичне завдання реалізації інформаційної системи, у межах якого теоретичні напрацювання набувають конкретного програмного вигляду. Саме на цьому етапі перевіряється життєздатність обраних підходів, ефективність алгоритмів та коректність побудованої архітектури. Реалізація дозволяє оцінити, наскільки розроблена модель відповідає поставленим вимогам та чи забезпечує вона необхідний рівень функціональності.

Особливістю даної інформаційної системи є поєднання обробки табличних даних із використанням Python та організації взаємодії через Telegram-бота. Такий підхід дозволяє створити зручний інструмент доступу до інформації, де користувач отримує результат у простому та зрозумілому форматі, не взаємодіючи безпосередньо зі складними внутрішніми процесами.

Реалізація модуля обробки табличних даних є ключовим етапом створення інформаційної системи, оскільки саме цей компонент відповідає за отримання, аналіз і підготовку даних до подальшого використання. У межах розробленої системи джерелом інформації виступає Excel-файл, що містить структуровані записи. Відповідно, основне завдання полягає у забезпеченні коректного зчитування даних, їх обробки та підготовки до використання у взаємодії з Telegram-ботом.

Для реалізації даного модуля використано мову програмування Python, яка забезпечує широкий набір інструментів для роботи з табличними даними. Зокрема, застосовано бібліотеку «pandas», що дозволяє ефективно працювати зі структурованими наборами даних та виконувати операції фільтрації, пошуку та аналізу. Завдяки цьому забезпечується висока швидкість обробки інформації та зручність реалізації алгоритмів.

Першим етапом є підключення необхідних бібліотек та підготовка середовища виконання. На цьому етапі здійснюється імпорт модулів, що відповідають за обробку Excel-файлів та організацію роботи з даними. Відповідний фрагмент програмного коду наведено на рис. 3.1. Приклад структури Excel-файлу представлено в кінці роботи (див. додаток Б)

```
File Edit Format Run Options Window Help
import logging
import pandas as pd
from aiogram import Bot, Dispatcher, types, Router, F
from aiogram.filters import Command
from aiogram.types import ReplyKeyboardMarkup, KeyboardButton
import asyncio
```

Рис. 3.1. Підключення необхідних бібліотек

Наступним кроком є зчитування даних із Excel-файлу. Для цього використовується функціональність бібліотеки «pandas», яка дозволяє завантажити таблицю у вигляді структури «DataFrame». Для підвищення стабільності роботи системи процес завантаження Excel-файлу було реалізовано із використанням конструкції «try/except», що дозволяє виявляти помилки під час відкриття файлу або пошкодження структури даних. Такий підхід забезпечує зручний доступ до даних та можливість виконання подальших операцій над ними. Процес зчитування файлу та ініціалізації структури даних представлено на рис. 3.2.

```
# Завантажуємо дані
try:
    df = pd.read_excel(file_path, sheet_name="Лист1", skiprows=1)
    df.columns = ["П.І.Б.", "Дата народження", "ІПН", "Заборогованість"]
    # Перетворюємо ІПН на рядки одразу, щоб уникнути проблем зі співпадінням типів
    df["ІПН"] = df["ІПН"].astype(str).str.strip()
except Exception as e:
    print(f"Помилка завантаження Excel: {e}")
```

Рис. 3.2. Завантаження даних

Після завантаження даних виконується їх попередня обробка. Вона включає перевірку коректності структури таблиці, визначення назв стовпців та приведення даних до необхідного формату. Це дозволяє уникнути помилок під час подальшої роботи з інформацією. На цьому етапі також може виконуватися очищення даних від пропущених або некоректних значень.

Ключовим етапом роботи модуля є реалізація механізму пошуку даних за заданим параметром. У даній системі таким параметром виступає ідентифікаційний номер, введений користувачем. Пошук здійснюється шляхом фільтрації «DataFrame» за відповідним стовпцем [14]. У разі знаходження запису система отримує доступ до повного набору пов'язаних даних. Відповідний фрагмент коду, що реалізує пошук, представлено на рис. 3.3.

```
user_row = df[df["ІПН"] == inn]

if not user_row.empty:
    full_name = user_row.iloc[0]["П.І.Б."]
    # Зберігаємо ІПН у словник, щоб використати його після натискання "Так"
    user_data[message.chat.id] = {"ІПН": inn, "П.І.Б.": full_name}

    await message.answer(f"Знайдено запис:\n\nПІБ: {full_name}\n\nЦе ви?", reply_markup=confirm_menu)
else:
    await message.answer("❌ Ідентифікаційний номер не знайдено в базі даних. Перевірте правильність
```

Рис. 3.3. Пошук даних за заданим параметром

У випадку, якщо запис не знайдено, передбачено обробку цієї ситуації. Система повинна коректно визначити відсутність результату та передати відповідну інформацію для подальшого використання у взаємодії з користувачем. Це дозволяє забезпечити стабільність роботи системи та уникнути помилок під час виконання запитів. Приклад реалізації перевірки результату пошуку наведено на рис. 3.3. Якщо ж вхідні дані введено невірно, наприклад, замість цифр – літери, тоді інформаційна система повинна видати правильну поправку. Для цього було створено фрагмент коду, який зображено на рисунку 3.4, що відповідає за вирішення цієї проблеми.

```
@router.message()
async def process_text_input(message: types.Message):
    inn = message.text.strip()

    # Перевірка: чи складається ввід тільки з цифр
    if not inn.isdigit():
        await message.answer("⚠️ Помилка введення! ІПН має складатися лише з цифр.\nБудь ласка, спробуйте ще раз.")
        return
```

Рис. 3.4. Обробник вхідної інформації

Після успішного знаходження необхідного запису виконується отримання конкретних значень із таблиці. Зокрема, здійснюється вибір потрібних полів, які будуть використані для формування відповіді користувачу. А саме це персональні дані та значення заборгованості. Доступ до таких даних реалізується через відповідні методи роботи зі структурою «DataFrame». Фрагмент коду, що демонструє отримання значень, представлено на рисунку 3.5 та рисунку 3.6.

```

user_row = df[df["ІПН"] == inn]

if not user_row.empty:
    full_name = user_row.iloc[0]["П.І.Б."]
    # Зберігаємо ІПН у словник, щоб використати його після натискання "Так"
    user_data[message.chat.id] = {"ІПН": inn, "П.І.Б.": full_name}

    await message.answer(f"Знайдено запис:\n\nПІБ: {full_name}\n\nЦе ви?", reply_markup=confirm_menu)
else:
    await message.answer("❌ Ідентифікаційний номер не знайдено в базі даних. Перевірте правильність і спробуйте ще раз.")

```

Рис. 3.5. Отримання персональної інформації

```

user_row = df[df["ІПН"] == str(inn)]

if not user_row.empty:
    debt = user_row.iloc[0]["Заборгованість"]
    await message.answer(f"💰 Ваша заборгованість: {debt} грн", reply_markup=main_menu)
else:
    await message.answer("Помилка: дані не знайдено. Спробуйте ввести ІПН знову.", reply_markup=main_menu)

```

Рис. 3.6. Отримання заборгованості

Окрему увагу приділено оптимізації роботи з даними. Зчитування Excel-файлу може виконуватися один раз під час запуску системи, що дозволяє уникнути повторного доступу до файлу при кожному запиті [17]. Це значно підвищує продуктивність та зменшує затримки під час обробки запитів користувачів. Такий підхід є особливо важливим у випадках, коли система обробляє велику кількість звернень [6].

Важливою характеристикою реалізованого модуля є його простота та ефективність. Використання готових інструментів для роботи з табличними даними дозволило значно скоротити обсяг програмного коду та забезпечити високу читабельність реалізації. Крім того, структура коду дозволяє легко вносити зміни у разі оновлення формату даних або розширення функціональності системи [3].

У результаті реалізації модуля зчитування та обробки Excel-даних забезпечено коректну роботу з табличною інформацією, що є основою функціонування всієї інформаційної системи. Отримані дані можуть бути ефективно використані для формування відповідей користувачам та інтеграції з іншими компонентами системи, зокрема Telegram-ботом.

3.2. Розробка Telegram-бота та реалізація взаємодії з користувачем

Розробка Telegram-бота є важливим етапом реалізації інформаційної системи, оскільки саме цей компонент забезпечує безпосередню взаємодію з

користувачем. У межах створеної системи бот виконує роль інтерфейсу доступу до табличних даних, дозволяючи отримувати необхідну інформацію у зручному форматі без використання додаткових програмних засобів. Такий підхід значно спрощує процес роботи з системою та робить її доступною для широкого кола користувачів.

Спочатку для створення Telegram-бота, потрібно зайти в сам месенджер Telegram та ввести у поле пошуку «@BotFather» (рис. 3.7). «BotFather» - це єдиний бот, який керує всіма. Його потрібно використовувати для створення нових облікових записів ботів та керування існуючими.

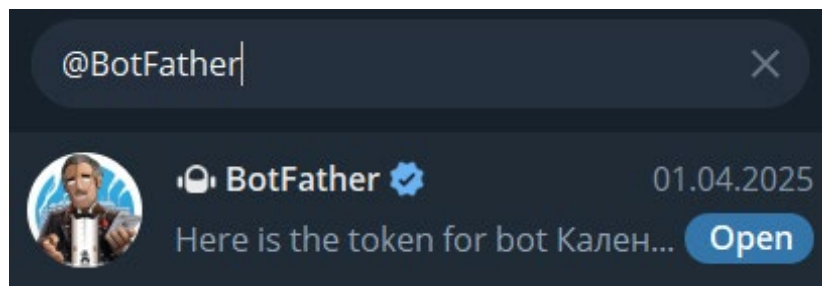

Рис. 3.7. Пошук BotFather

Далі потрібно ввести команду «/start» і буде представлено список існуючих команд, наприклад рисунок 3.8. Використовуючи наступні дії, що зображені на рисунку 3.9, можливо отримати власного бота в Telegram.

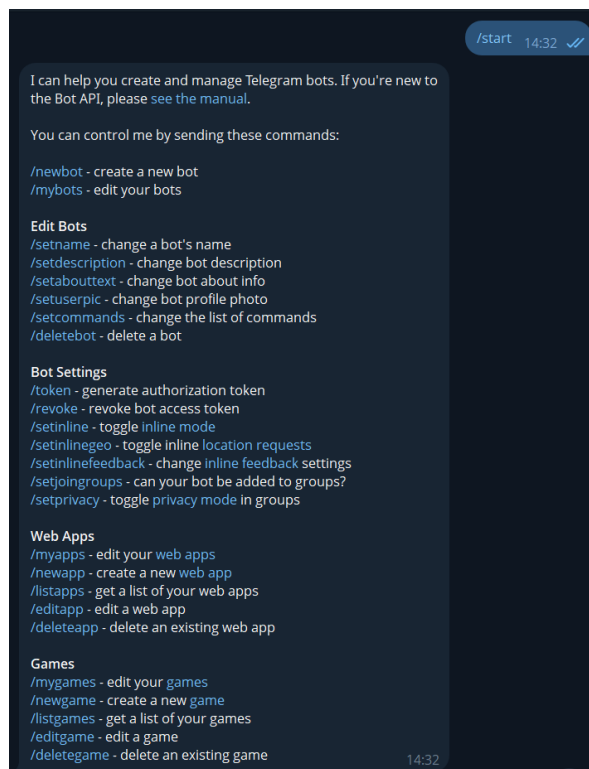

Рис. 3.8. Приклад переліку існуючих команд

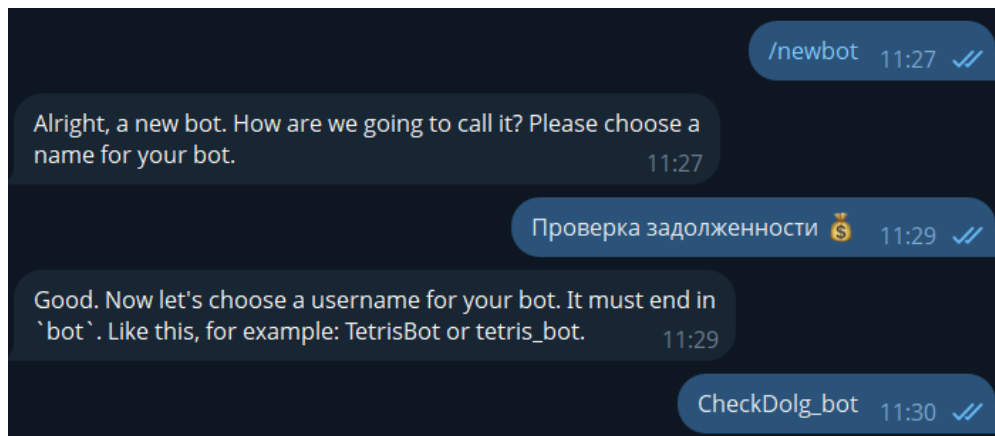

Рис. 3.9. Дії для створення Telegram-бота

Для реалізації Telegram-бота використано мову програмування Python та спеціалізовану бібліотеку «aiogram», яка забезпечує обробку повідомлень у асинхронному режимі [16]. Це дозволяє системі одночасно обслуговувати декілька запитів користувачів без втрати продуктивності. Крім того, використання цієї бібліотеки спрощує реалізацію логіки взаємодії та дозволяє структурувати програмний код відповідно до функціональних вимог системи.

Першим етапом розробки є налаштування середовища та створення основи Telegram-бота. На цьому етапі виконується підключення необхідних модулів, ініціалізація об'єкта бота та налаштування обробників повідомлень. Також здійснюється інтеграція з Telegram Bot API, що дозволяє отримувати повідомлення від користувачів та надсилати відповіді. Інформацію про бота (токен) потрібно взяти у чаті з Telegram-ботом «BotFather», приклад повідомлення якого представлено на рисунку 3.10. Фрагмент програмного коду, що відповідає за ініціалізацію бота, представлено на рис. 3.11.

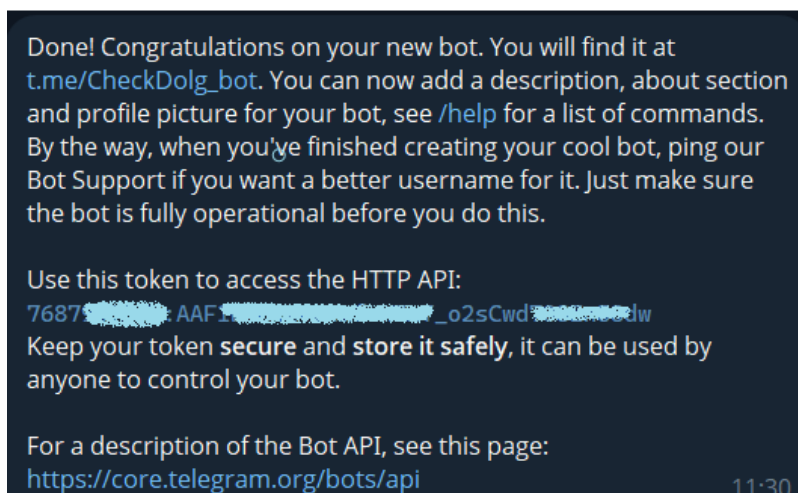

Рис. 3.10. Отримання Telegram Bot API

```
# Налаштування
TOKEN = "7687...AAFL..._o2sCwd...dw"
```

Рис. 3.11. Ініціалізація бота в коді

Наступним кроком є реалізація обробника команди запуску. Після введення користувачем команди початку роботи система повинна сформувати привітальне повідомлення та відобразити основні можливості бота. Для підвищення зручності взаємодії використовується клавіатура з кнопками, яка дозволяє швидко обрати необхідну дію. Відповідний приклад реалізації наведено на рис. 3.12.

```
# Команда /start
@router.message(Command("start"))
async def start_command(message: types.Message):
    await message.answer(
        "Вітаємо! 📄\nНатисніть кнопку нижче або просто введіть ваш ІПН для перевірки:",
        reply_markup=main_menu
    )
```

Рис. 3.12. Обробник команди запуску

Особливу увагу приділено організації діалогової взаємодії. Після вибору функції перевірки даних користувачеві пропонується ввести ідентифікаційний параметр. Отримане повідомлення передається до обробника, який виконує перевірку введених даних та передає їх до модуля обробки Excel-файлу. Такий підхід забезпечує чіткий розподіл відповідальності між компонентами системи та підвищує її гнучкість. Реалізацію обробника введення даних представлено на рис. 3.13.

```
@router.message()
async def process_text_input(message: types.Message):
    inn = message.text.strip()

    # Перевірка: чи складається ввід тільки з цифр
    if not inn.isdigit():
        await message.answer("⚠️ Помилка введення! ІПН має бути цифрою")
        return

    # Якщо це цифри – шукаємо в базі
    user_row = df[df["ІПН"] == inn]
```

Рис. 3.13. Організації діалогової взаємодії

Після отримання результату обробки система переходить до етапу підтвердження даних. Користувачеві відображається частина інформації, яка дозволяє перевірити правильність введених даних. Для цього також використовуються інтерактивні кнопки, що спрощують процес підтвердження. У випадку позитивної відповіді система переходить до формування кінцевого результату, у протилежному випадку пропонується повторне введення параметра. Фрагмент коду, що реалізує цей етап, наведено на рис. 3.14.

```
@router.message(F.text.in_({"Так", "Hi"}))
async def confirm_identity(message: types.Message):
    chat_id = message.chat.id

    if message.text == "Так" and chat_id in user_data:
        inn = user_data[chat_id]["ІПН"]
        # Шукаємо заборгованість за збереженим ІПН
        user_row = df[df["ІПН"] == str(inn)]

        if not user_row.empty:
            debt = user_row.iloc[0]["Заборгованість"]
            await message.answer(f"💰 Ваша заборгованість: {debt} грн", reply_markup=main_menu)
        else:
            await message.answer("Помилка: дані не знайдено. Спробуйте ввести ІПН знову.", reply_markup=main_menu)

        # Очищуємо тимчасові дані
        user_data.pop(chat_id, None)

    else:
        await message.answer("Добре, спробуйте ввести коректний ІПН знову:", reply_markup=main_menu)
```

Рис. 3.14. Фрагмент коду реалізації підтвердження даних

Важливим елементом є формування відповіді користувачу. Інформація, отримана з табличного джерела, повинна бути представлена у зрозумілому та зручному вигляді. Це досягається шляхом формування текстового повідомлення, яке містить лише необхідні дані. Такий підхід дозволяє уникнути перевантаження інформацією та забезпечує швидке сприйняття результату. Приклад реалізації формування відповіді представлено на рис. 3.15.

```
if not user_row.empty:
    debt = user_row.iloc[0]["Заборгованість"]
    await message.answer(f"💰 Ваша заборгованість: {debt} грн", reply_markup=main_menu)
```

Рис. 3.15. Фрагмент коду для формування кінцевої відповіді

Не менш важливою є обробка помилок та нестандартних ситуацій. У процесі роботи користувач може вводити некоректні дані або виконувати дії, які не передбачені основним сценарієм. У таких випадках система повинна коректно реагувати, повідомляючи про помилку та пропонуючи варіанти подальших дій. Це забезпечує стабільність функціонування бота та підвищує зручність його

використання. Реалізацію обробки помилок наведено на кожному з попередніх рисунка та зазначено у додатку А.

Варто зазначити, що логіка роботи Telegram-бота безпосередньо пов'язана з алгоритмами, розробленими у попередньому розділі. Зокрема, послідовність дій, що реалізована у програмному коді, відповідає етапам, відображеним на діаграмі діяльності та блок-схемі алгоритму обробки даних. Це забезпечує узгодженість між теоретичною моделлю та практичною реалізацією системи.

У результаті реалізації Telegram-бота створено ефективний інтерфейс доступу до інформаційної системи, який забезпечує зручну взаємодію з користувачем та дозволяє швидко отримувати необхідні дані. Інтеграція з модулем обробки Excel-файлів дозволила об'єднати всі компоненти системи в єдину структуру, що забезпечує її цілісність та функціональність [2].

3.3. Розгортання та запуск інформаційної системи на платформі PythonAnywhere

Після завершення етапу реалізації інформаційної системи важливим завданням є забезпечення її стабільної та безперервної роботи. У випадку Telegram-ботів постає проблема постійного запуску програмного середовища, оскільки для коректної обробки повідомлень бот повинен безперервно працювати та підтримувати з'єднання із серверами Telegram. Якщо запуск здійснюється лише на локальному комп'ютері, виникає необхідність постійно тримати пристрій увімкненим, що є незручним та неефективним у практичному використанні.

Одним із рішень даної проблеми є використання хмарних платформ для розгортання програмних систем. Такі сервіси дозволяють запускати програмний код на віддалених серверах без необхідності використання власного серверного обладнання. Для реалізації даної інформаційної системи було використано безкоштовну платформу «PythonAnywhere», яка надає можливість запуску Python-застосунків у хмарному середовищі.

«PythonAnywhere» є спеціалізованою онлайн-платформою для розробки та запуску Python-проектів. Сервіс дозволяє працювати з файлами, запускати

скрипти, налаштовувати віртуальне середовище та підтримувати безперервне функціонування програм. Однією з важливих переваг платформи є наявність безкоштовного тарифного плану, якого достатньо для запуску невеликих інформаційних систем або Telegram-ботів навчального чи демонстраційного призначення, а саме одного файлу з розширенням «Python».

Використання «PythonAnywhere» дозволяє уникнути необхідності постійного використання власного комп'ютера як сервера. Крім того, відсутня потреба у придбанні окремого хостингу або налаштуванні власної серверної інфраструктури. Це особливо актуально для невеликих проєктів, де важливими факторами є простота розгортання, доступність та мінімальні фінансові витрати.

Перед початком розгортання інформаційної системи на платформі «PythonAnywhere» необхідно створити обліковий запис (рис. 3.16) та підготувати програмні файли. До складу проєкту входять програмний код Telegram-бота, Excel-файл із даними, а також список необхідних бібліотек для роботи системи. Після створення акаунта користувач отримує доступ до файлової структури та веб-консолі, через яку виконується подальше налаштування середовища.

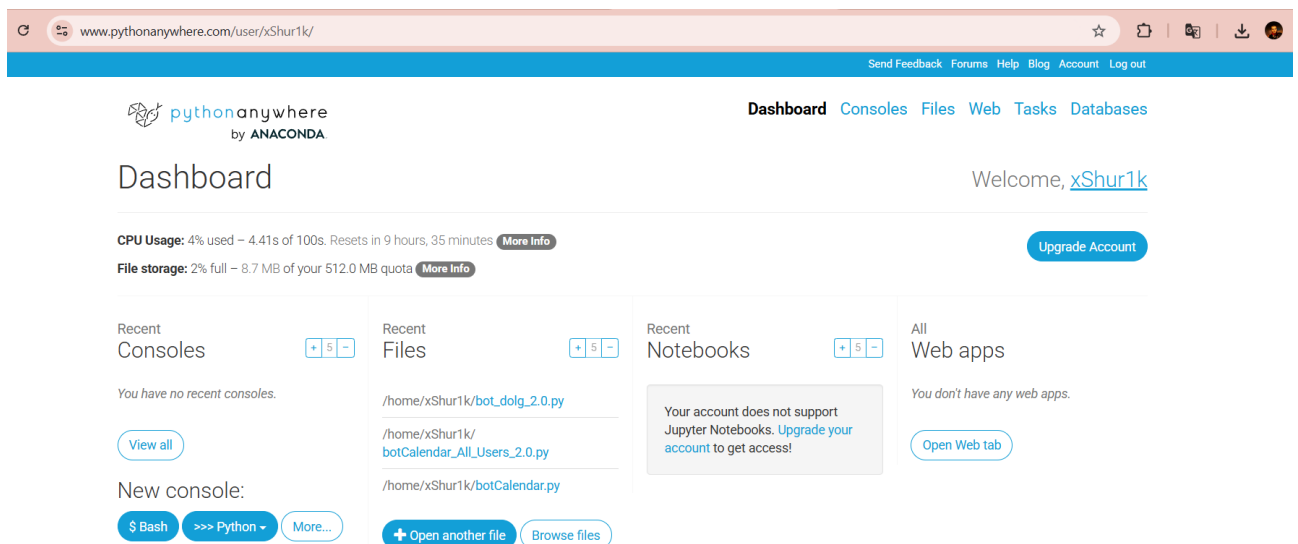

Рис. 3.16. Обліковий запис на сайті «PythonAnywhere»

Першим етапом інтеграції є завантаження програмних файлів на сервер платформи. Це може виконуватися через файловий менеджер PythonAnywhere або за допомогою систем контролю версій. Після завантаження необхідно

перевірити правильність структури директорій та доступність усіх файлів, що використовуються системою. Відповідний приклад файлової структури представлено на рис. 3.17.

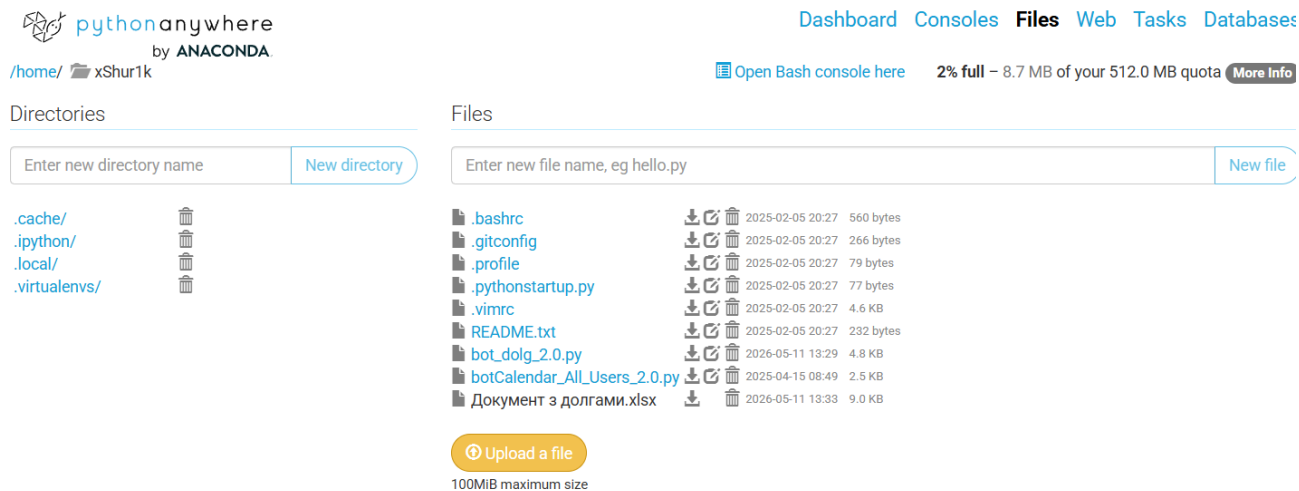

Рис. 3.17. Файлова структура

Наступним кроком є налаштування планувальника задач для того щоб запустити бота у конкретний час та для його перезапуску в один і той самий час кожного дня. Для цього на вкладці «Tasks» створюємо задачу, задаємо час, надаємо посилання на файл у файловій структурі та опціонально можна записати нотатки до задачі. Фрагмент процесу створення завдання представлено на рис. 3.18.

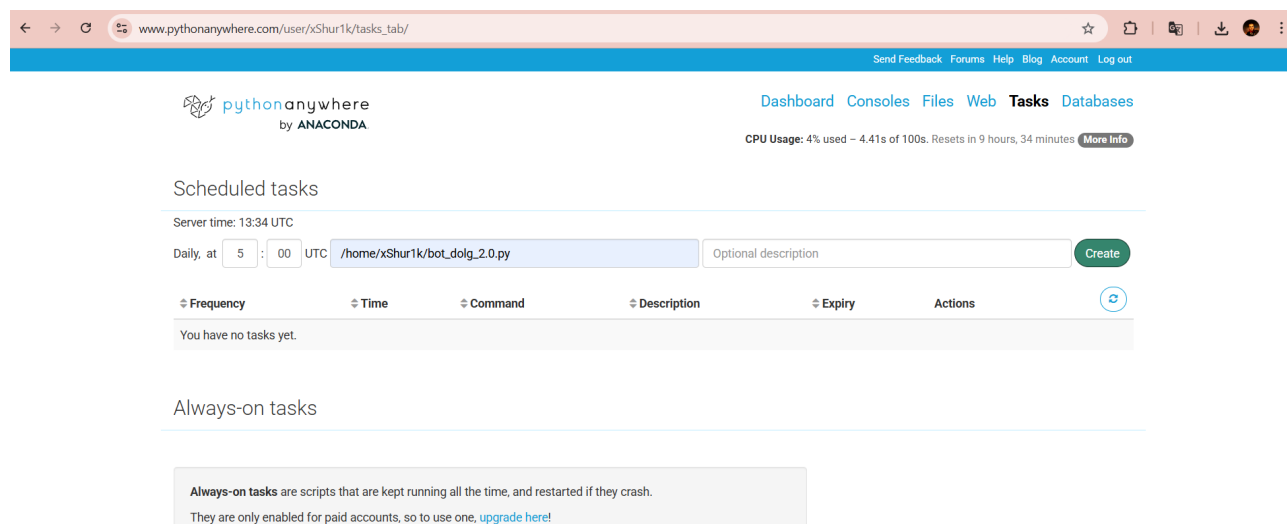

Рис. 3.18. Створення завдання для запуску файлу

Після налаштування відображається готове завдання з інформацією про термін дії завдання, кнопки редагування, видалення, зупинки або продовження терміну дії завдання (рис. 3.19). важливо зазначити дві деталі. По-перше, у

безкоштовному тарифному плані можна запустити лише одне завдання та користуватися вічно ним. По-друге, термін дії завдання не припинеться раптом, адже за 2 дні до кінця терміну на пошту приходить повідомлення з попередженням про закінчення терміну дії завдання, приклад якого зображено на рисунку 3.20.

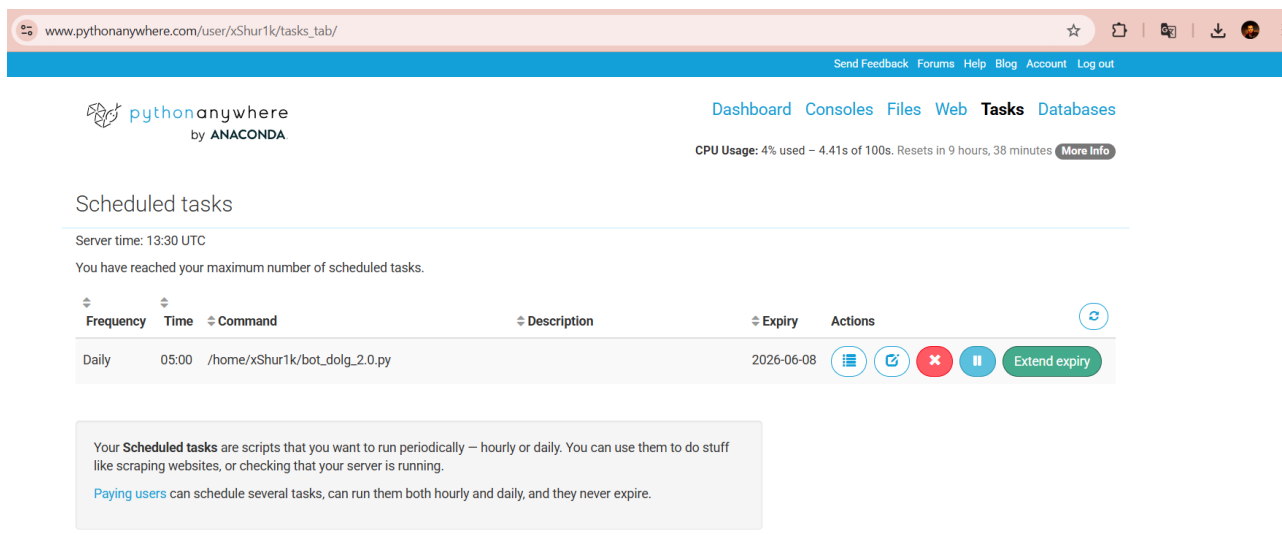

Рис. 3.19. Вид готового завдання

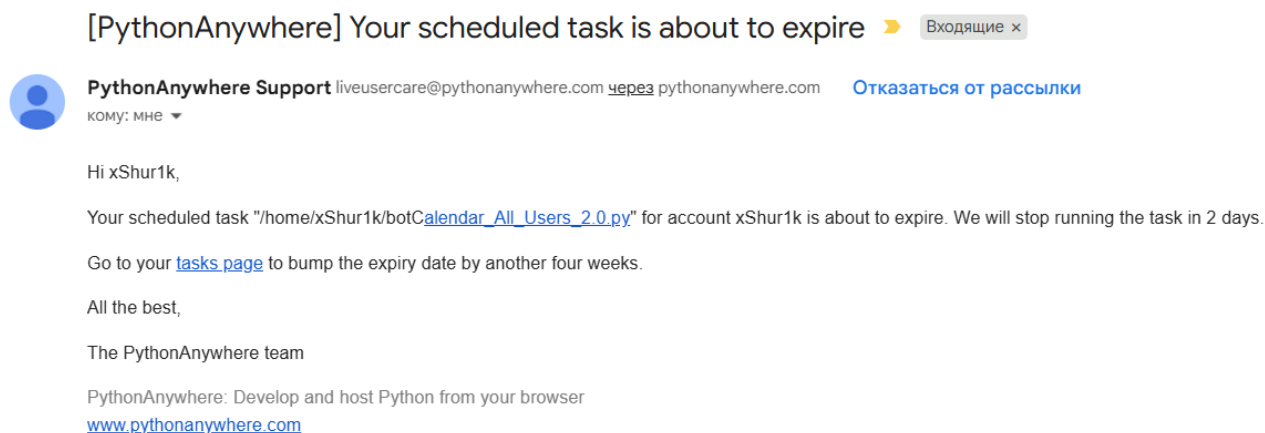

Рис. 3.20. Попередження про закінчення терміну дії завдання

Окрему увагу приділено забезпеченню постійної роботи системи. У локальному середовищі робота бота припиняється після вимкнення комп'ютера або завершення процесу виконання програми. Використання рішення «PythonAnywhere» дозволяє підтримувати роботу Telegram-бота незалежно від стану локального пристрою користувача. Це забезпечує доступність системи у будь-який момент часу та підвищує зручність її використання.

Під час інтеграції також враховано питання безпеки та конфіденційності. На жаль, неможливо зберігати токен Telegram-бота окремо від основного коду, тому це дозволяє збільшити ризик несанкціонованого доступу, але всі дані зберігаються на захищених серверах «PythonAnywhere». Крім того, використання хмарного середовища дозволяє централізовано керувати файлами та оновленнями системи.

Для узагальнення процесу розгортання інформаційної системи можна виділити основні етапи інтеграції:

1. Створення облікового запису на платформі PythonAnywhere;
2. Завантаження програмного коду та Excel-файлу;
3. Налаштування завдання запуску;
4. Перевірка працездатності системи.

У результаті використання платформи PythonAnywhere забезпечено стабільне функціонування інформаційної системи без необхідності використання власного серверного обладнання або постійно увімкненого персонального комп'ютера. Обране рішення дозволило значно спростити процес розгортання системи, забезпечити її доступність та створити зручні умови для подальшої експлуатації й розвитку.

3.4. Тестування інформаційної системи та аналіз результатів її роботи

Перед початком функціонального тестування інформаційної системи було виконано налаштування програмного середовища та встановлення всіх необхідних бібліотек, що використовуються в роботі Telegram-бота. Оскільки система реалізована мовою програмування Python і використовує сторонні програмні модулі для роботи з Telegram та Excel-файлами, важливим етапом стала перевірка наявності відповідних компонентів у середовищі виконання.

Під час першого запуску програмного коду можуть виникати помилки, пов'язані з відсутністю необхідних бібліотек. Зокрема, у процесі тестування було виявлено відсутність бібліотеки «pandas», яка використовується для зчитування та обробки даних з Excel-файлів. Для усунення проблеми було виконано встановлення пакета за допомогою менеджера пакетів «pip».

```
Командная строка
Microsoft Windows [Version 10.0.26200.8246]
(c) Корпорация Майкрософт (Microsoft Corporation). Все права защищены.

C:\Users\sasha>pip install pandas
Collecting pandas
  Downloading pandas-3.0.2-cp312-cp312-win_amd64.whl.metadata (19 kB)
Collecting numpy>=1.26.0 (from pandas)
  Downloading numpy-2.4.4-cp312-cp312-win_amd64.whl.metadata (6.6 kB)
Collecting python-dateutil>=2.8.2 (from pandas)
  Downloading python_dateutil-2.9.0.post0-py2.py3-none-any.whl.metadata (8.4 kB)
Collecting tzdata (from pandas)
  Downloading tzdata-2026.2-py2.py3-none-any.whl.metadata (1.4 kB)
Collecting six>=1.5 (from python-dateutil>=2.8.2->pandas)
  Downloading six-1.17.0-py2.py3-none-any.whl.metadata (1.7 kB)
Downloading pandas-3.0.2-cp312-cp312-win_amd64.whl (9.7 MB)
  9.7/9.7 MB 10.5 MB/s eta 0:00:00
Downloading numpy-2.4.4-cp312-cp312-win_amd64.whl (12.3 MB)
  12.3/12.3 MB 9.5 MB/s eta 0:00:00
Downloading python_dateutil-2.9.0.post0-py2.py3-none-any.whl (229 kB)
Downloading tzdata-2026.2-py2.py3-none-any.whl (349 kB)
Downloading six-1.17.0-py2.py3-none-any.whl (11 kB)
Installing collected packages: tzdata, six, numpy, python-dateutil, pandas
Successfully installed numpy-2.4.4 pandas-3.0.2 python-dateutil-2.9.0.post0 six-1.17.0 tzdata-2026.2

[notice] A new release of pip is available: 24.2 -> 26.1.1
[notice] To update, run: python.exe -m pip install --upgrade pip
```

Рис. 3.21. для роботи з табличними даними

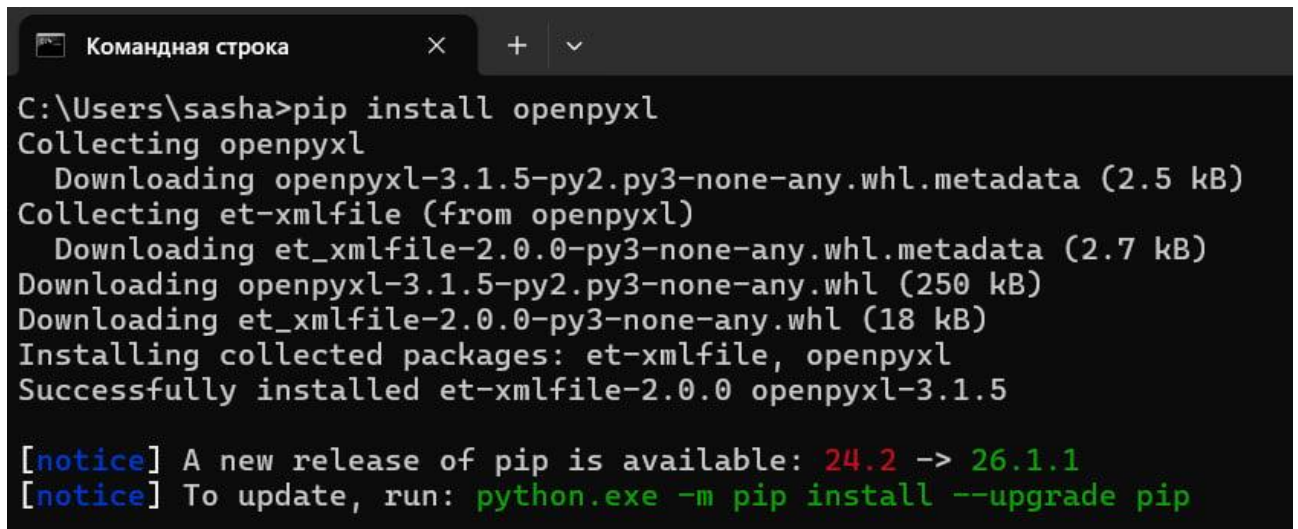
Після усунення першої помилки було проведено повторний запуск системи. Наступним етапом стала перевірка наявності бібліотеки «aiogram», яка забезпечує взаємодію розробленої інформаційної системи з Telegram. Відсутність даного модуля також призводить до неможливості запуску Telegram-бота, тому було виконано його встановлення.

```
Командная строка
C:\Users\sasha>pip install aiogram
Collecting aiogram
  Downloading aiogram-3.28.2-py3-none-any.whl.metadata (6.7 kB)
Collecting aiofiles<26.0,>=23.2.1 (from aiogram)
  Downloading aiofiles-25.1.0-py3-none-any.whl.metadata (6.3 kB)
Collecting aiohttp<3.14,>=3.9.0 (from aiogram)
  Downloading aiohttp-3.13.5-cp312-cp312-win_amd64.whl.metadata (8.4 kB)
Collecting certifi>=2023.7.22 (from aiogram)
  Downloading certifi-2026.4.22-py3-none-any.whl.metadata (2.5 kB)
Collecting magic-filter<1.1,>=1.0.12 (from aiogram)
  Downloading magic_filter-1.0.12-py3-none-any.whl.metadata (1.5 kB)
Collecting pydantic<2.14,>=2.4.1 (from aiogram)
  Downloading pydantic-2.13.4-py3-none-any.whl.metadata (109 kB)
Collecting typing-extensions<=5.0,>=4.7.0 (from aiogram)
  Downloading typing_extensions-4.15.0-py3-none-any.whl.metadata (3.3 kB)
Collecting aiohappyeyeballs>=2.5.0 (from aiohttp<3.14,>=3.9.0->aiogram)
```

Рис. 3.22. Встановлення бібліотеки «aiogram»

Додатково під час роботи з Excel-файлами виникла необхідність встановлення бібліотеки «орепрухл», яка використовується бібліотекою pandas для зчитування файлів формату *.xlsx. Після встановлення даного компонента

система отримала можливість коректно працювати з електронними таблицями та виконувати пошук необхідної інформації.

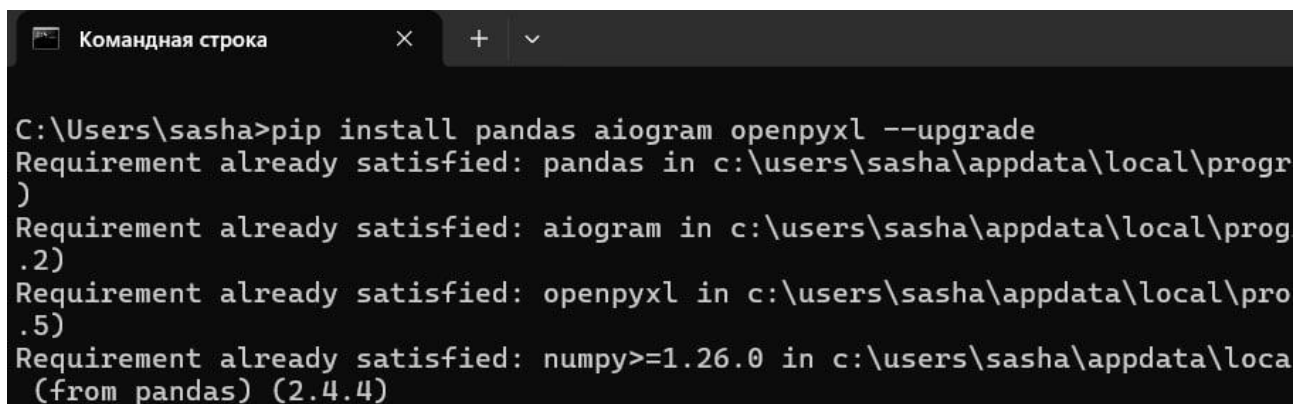


```
Командная строка
C:\Users\sasha>pip install openpyxl
Collecting openpyxl
  Downloading openpyxl-3.1.5-py2.py3-none-any.whl.metadata (2.5 kB)
Collecting et_xmlfile (from openpyxl)
  Downloading et_xmlfile-2.0.0-py3-none-any.whl.metadata (2.7 kB)
Downloading openpyxl-3.1.5-py2.py3-none-any.whl (250 kB)
Downloading et_xmlfile-2.0.0-py3-none-any.whl (18 kB)
Installing collected packages: et_xmlfile, openpyxl
Successfully installed et_xmlfile-2.0.0 openpyxl-3.1.5

[notice] A new release of pip is available: 24.2 -> 26.1.1
[notice] To update, run: python.exe -m pip install --upgrade pip
```

Рис. 3.23. Встановлення бібліотеки «openpyxl»

Після встановлення всіх необхідних компонентів було виконано оновлення пакетів та перевірку їх актуальних версій. Для спрощення процедури налаштування програмного середовища може використовуватися також єдина команда: «`pip install pandas aiogram openpyxl --upgrade`».


```
Командная строка
C:\Users\sasha>pip install pandas aiogram openpyxl --upgrade
Requirement already satisfied: pandas in c:\users\sasha\appdata\local\progr
)
Requirement already satisfied: aiogram in c:\users\sasha\appdata\local\prog
.2)
Requirement already satisfied: openpyxl in c:\users\sasha\appdata\local\pro
.5)
Requirement already satisfied: numpy>=1.26.0 in c:\users\sasha\appdata\loca
(from pandas) (2.4.4)
```

Рис. 3.24. Спрощена команда для налаштування

Виконані дії дозволили підготувати програмне середовище до подальшого тестування та забезпечити стабільний запуск усіх функціональних модулів інформаційної системи. Перевірка залежностей є важливим етапом впровадження будь-якого програмного продукту, оскільки навіть незначна відсутність необхідної бібліотеки може призвести до повної непрацездатності системи.

Після завершення етапу реалізації інформаційної системи важливим кроком є проведення тестування, яке дозволяє перевірити коректність роботи

всіх її компонентів, виявити можливі недоліки та оцінити загальну ефективність функціонування. Тестування охоплює як окремі модулі, так і систему в цілому, включаючи взаємодію між Telegram-ботом та модулем обробки табличних даних.

Основною метою тестування є перевірка відповідності реалізованої системи сформованим функціональним вимогам. Особлива увага приділяється перевірці коректності обробки запитів користувачів, точності пошуку даних у Excel-файлі, а також стабільності роботи Telegram-бота при різних сценаріях використання. Для цього використовуються як стандартні, так і граничні вхідні дані, що дозволяє оцінити поведінку системи у різних умовах.

Першим етапом тестування є перевірка базового сценарію роботи. Він включає запуск бота, введення коректного ідентифікаційного номера, підтвердження особи та отримання результату. У ході виконання цього сценарію перевіряється правильність обробки даних, відповідність отриманої інформації вмісту Excel-файлу та швидкість формування відповіді. Результати на рисунку 3.25 показують, що система коректно виконує всі етапи обробки та надає точні дані.

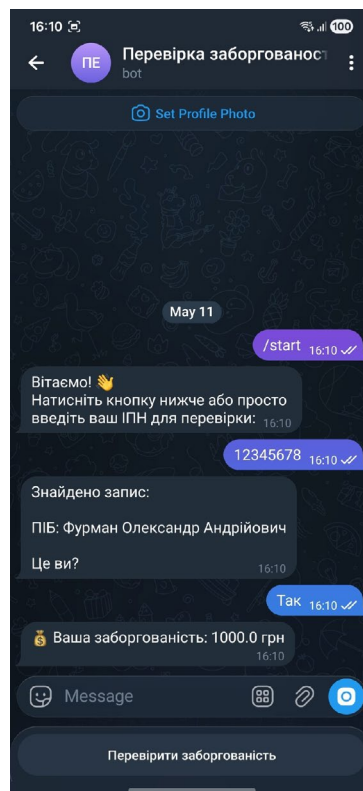

Рис. 3.25. Результат роботи першого етапу тестування

Другим етапом є тестування обробки помилкових ситуацій. Зокрема, перевіряється реакція системи на введення неіснуючого ідентифікаційного номера, некоректного формату даних або відмови від підтвердження. У таких випадках система повинна коректно повідомляти про помилку та пропонувати повторити введення, що продемонстровано на рисунку 3.26. Проведене тестування показало, що реалізовані механізми обробки помилок працюють стабільно та забезпечують зручну взаємодію з користувачем навіть у нестандартних ситуаціях.

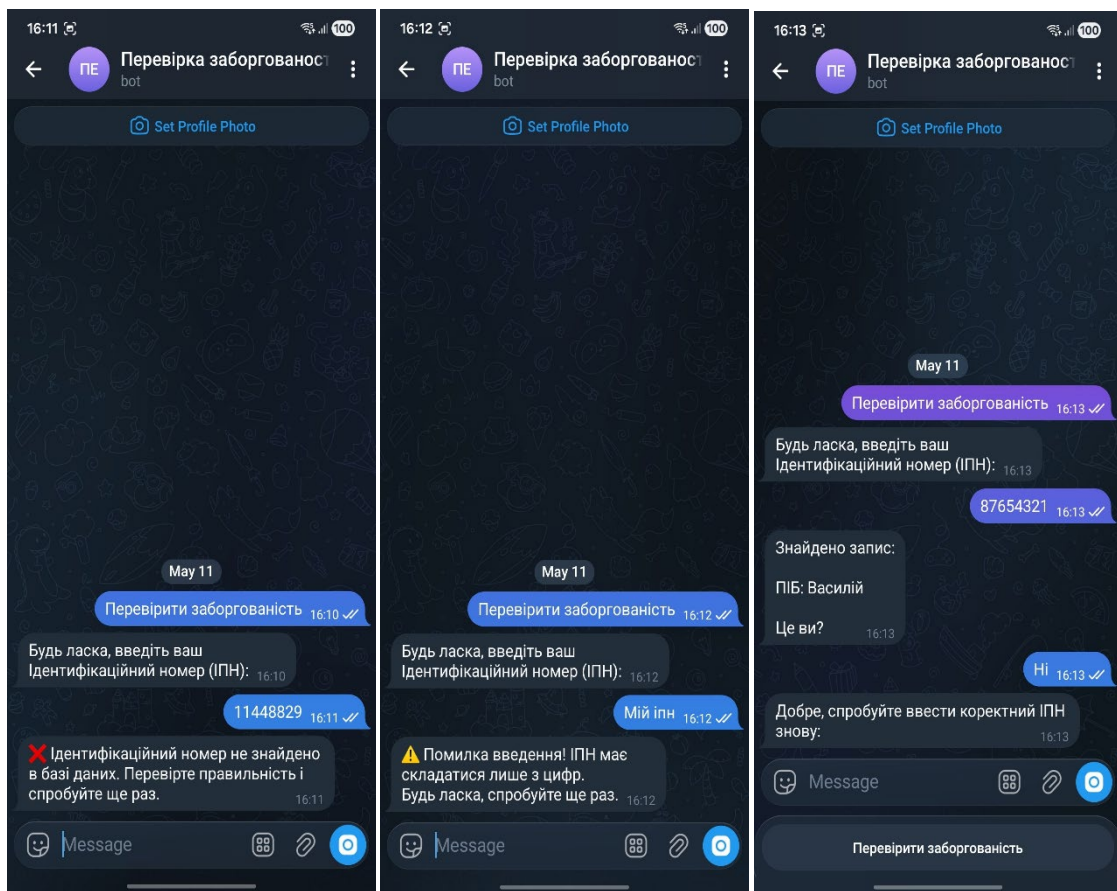

Рис. 3.26. Результат роботи другого етапу тестування

Окремо проведено тестування продуктивності системи. Було оцінено час обробки запитів при різній кількості записів у таблиці та при одночасному зверненні кількох користувачів. Використання ефективних інструментів обробки даних дозволило забезпечити швидку реакцію системи, що є важливим фактором для практичного використання.

Для узагальнення результатів тестування доцільно представити їх у вигляді таблиці, що дозволяє наочно оцінити ефективність роботи системи при різних сценаріях.

Таблиця 3.1

Результати тестування інформаційної системи

№	Тестовий сценарій	Вхідні дані	Очікуваний результат	Фактичний результат	Оцінка
1	Базовий сценарій	Коректний ІНН	Виведення даних користувача та суми боргу	Дані відображено коректно	Успішно
2	Невірний ІНН	Неіснуючий номер	Повідомлення про відсутність даних	Виведено повідомлення про помилку	Успішно
3	Некоректний формат	Символи замість цифр	Повідомлення про помилку введення	Помилка оброблена коректно	Успішно
4	Відмова від підтвердження	Натискання "Ні"	Запит повторного введення	Повторний запит виконано	Успішно
5	Навантаження	Декілька запитів одночасно	Стабільна робота системи	Затримки відсутні	Успішно

Представлені результати свідчать про те, що інформаційна система успішно справляється з основними сценаріями використання та демонструє стабільну роботу навіть у складніших умовах. Усі ключові функції працюють відповідно до заданих вимог, а механізми обробки помилок забезпечують надійність взаємодії з користувачем.

Проведене тестування підтверджує ефективність обраних підходів до реалізації системи. Отримані результати дозволяють зробити висновок про

готовність системи до практичного використання та створюють основу для подальшого розвитку і вдосконалення її функціональних можливостей.

3.5. Перспективи розвитку та масштабування системи

Розроблена інформаційна система, що поєднує обробку табличних даних Excel із використанням Telegram-бота, демонструє ефективність обраного підходу та підтверджує доцільність використання подібних рішень у практичній діяльності. Водночас сучасні вимоги до інформаційних систем передбачають їх постійне вдосконалення, розширення функціональних можливостей та адаптацію до нових умов використання [22]. Це відкриває широкі перспективи для подальшого розвитку розробленої системи.

Одним із напрямів удосконалення є розширення можливостей обробки даних. На поточному етапі система орієнтована на пошук інформації за одним ідентифікаційним параметром, однак у майбутньому може бути реалізована підтримка складніших запитів. Зокрема, передбачено можливість фільтрації за декількома параметрами, виконання сортування даних або формування узагальнених звітів. Це дозволить підвищити гнучкість системи та розширити сферу її застосування.

Важливим напрямом розвитку є вдосконалення структури зберігання даних. Використання Excel-файлів є зручним для невеликих обсягів інформації, однак зі збільшенням кількості записів виникає потреба у використанні більш продуктивних рішень. У цьому контексті доцільним є перехід до систем керування базами даних, що забезпечують швидший доступ до інформації, підтримку багатокористувацького режиму та підвищений рівень надійності зберігання даних.

Окрему увагу можна приділити вдосконаленню інтерфейсу взаємодії з користувачем. Хоча Telegram-бот уже забезпечує зручний доступ до інформації, існує можливість розширення його функціональності за рахунок додавання нових елементів інтерфейсу. Наприклад, можуть бути реалізовані інтерактивні меню, багаторівневі сценарії взаємодії або автоматичні підказки для

користувачів. Це сприятиме підвищенню зручності використання системи та зменшенню кількості помилок під час введення даних.

Ще одним перспективним напрямом є підвищення рівня безпеки інформаційної системи. Оскільки система працює з персональними даними, важливо забезпечити їх захист від несанкціонованого доступу. Це може бути досягнуто шляхом впровадження додаткових механізмів автентифікації, обмеження доступу до даних або використання шифрування, а також перегляду логіки спілкування з ботом, адже зараз будь-який користувач може підібрати чужий ІПН та отримати дані про особу. Такі заходи дозволять підвищити довіру до системи та забезпечити відповідність сучасним вимогам інформаційної безпеки.

Також варто розглянути можливість інтеграції системи з іншими інформаційними ресурсами. Наприклад, система може бути доповнена можливістю отримання даних із зовнішніх сервісів або обміну інформацією з іншими програмними продуктами. Це дозволить створити більш комплексне рішення, яке забезпечує не лише доступ до даних, але й їх активне використання у різних процесах.

Перспективним є також розвиток функцій аналітики. На основі накопичених даних система може виконувати аналіз та формувати статистичні звіти. Це відкриває можливості для прийняття обґрунтованих рішень та підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів. Реалізація таких функцій дозволить перетворити систему з інструменту доступу до даних у повноцінний засіб їх аналізу.

Окремо можна виділити можливість масштабування системи. Розроблена архітектура дозволяє адаптувати систему до збільшення кількості користувачів або обсягу даних без суттєвих змін у її структурі. Це забезпечує довгострокову перспективу використання та дозволяє розширювати функціональність відповідно до зростаючих потреб.

У результаті розгляду перспектив розвитку можна зробити висновок, що створена інформаційна система має значний потенціал для подальшого вдосконалення. Розширення функціональності, підвищення продуктивності,

покращення інтерфейсу та забезпечення безпеки даних дозволяють адаптувати систему до більш складних умов використання та забезпечити її ефективно застосування у різних сферах діяльності.

Висновки до розділу

У межах третього розділу розглянуто практичну реалізацію інформаційної системи, що забезпечує обробку табличних даних та взаємодію з користувачем через Telegram-бота. Основну увагу приділено створенню програмних модулів, які реалізують зчитування та обробку даних з Excel-файлів, організацію діалогової взаємодії та формування відповідей на запити користувачів. Це дозволило перевести розроблену на попередніх етапах модель у працездатний програмний вигляд.

У процесі реалізації модуля обробки даних забезпечено коректне зчитування інформації з табличного джерела, її структурування та виконання операцій фільтрації за заданими параметрами. Використання відповідних інструментів дозволило досягти високої швидкості обробки запитів і забезпечити точність отриманих результатів. Реалізований підхід підтвердив ефективність використання табличних даних як джерела інформації для інформаційних систем невеликого масштабу.

Розробка Telegram-бота забезпечила створення зручного інтерфейсу взаємодії, який дозволяє користувачам отримувати необхідну інформацію у простому та доступному форматі. Реалізована логіка діалогу відповідає попередньо спроектованим алгоритмам та забезпечує послідовне виконання всіх етапів обробки запиту. Використання інтерактивних елементів дозволило підвищити зручність роботи з системою та зменшити ймовірність помилок.

Проведене тестування підтвердило працездатність інформаційної системи в різних умовах використання. Перевірка базових сценаріїв, обробки помилок та роботи під навантаженням показала стабільність функціонування та відповідність системи встановленим вимогам. Отримані результати свідчать про надійність реалізованих рішень та можливість їх практичного застосування.

Розглянуті перспективи розвитку демонструють потенціал подальшого вдосконалення системи. Передбачено можливість розширення функціональності, підвищення продуктивності, вдосконалення інтерфейсу та покращення захисту даних [4]. Це створює передумови для адаптації системи до більш складних умов використання та розширення сфери її застосування.

У результаті виконаних робіт реалізовано повноцінну інформаційну систему, яка поєднує обробку табличних даних із зручним інтерфейсом взаємодії. Отримані результати підтверджують доцільність обраних підходів і створюють основу для подальшого розвитку та вдосконалення системи.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі виконання дипломної роботи було розглянуто особливості створення інформаційної системи для автоматизованої обробки та фільтрації даних із Excel-файлів із використанням Telegram-бота та засобів мови програмування Python. Актуальність обраної тематики підтверджується стрімким розвитком цифрових технологій, активним використанням месенджерів у повсякденному житті та зростанням потреби в оперативному доступі до структурованої інформації без необхідності використання складних програмних комплексів або окремих серверних рішень.

Під час виконання роботи було проаналізовано сучасні підходи до організації табличних даних, особливості використання Excel-файлів у якості джерела інформації та можливості бібліотек Python для автоматизованої обробки даних. Окрему увагу приділено бібліотеці «pandas», яка забезпечує ефективне зчитування, фільтрацію та обробку великих обсягів структурованої інформації. Розглянуто переваги використання Telegram-ботів як зручного інтерфейсу доступу до інформаційних систем, що дозволяє значно спростити процес взаємодії користувача із системою.

У ході роботи було сформовано функціональні вимоги до інформаційної системи, визначено структуру взаємодії між її компонентами та реалізовано архітектуру Telegram-бота. Для візуалізації логіки роботи системи використано UML-моделювання, зокрема діаграми прецедентів, діяльності, компонентів та послідовності. Це дозволило наочно відобразити алгоритми роботи системи, сценарії взаємодії користувача із ботом та внутрішню структуру програмного рішення.

У результаті реалізації практичної частини було створено інформаційну систему, здатну автоматично обробляти Excel-файли, здійснювати пошук записів за ідентифікаційним номером користувача та формувати відповідь у вигляді повідомлення Telegram-бота. Реалізовано механізм перевірки коректності введених даних, підтвердження особи користувача та обробки

помилки введення. Для забезпечення стабільності роботи системи використано перевірку типів даних, очищення введених значень від зайвих символів та механізми обробки винятків.

Особливу увагу приділено тестуванню інформаційної системи. Було перевірено коректність роботи основних функціональних модулів, швидкість обробки запитів, стабільність роботи Telegram-бота та правильність взаємодії з Excel-файлами. Проведене тестування показало, що система коректно реагує як на правильні, так і на помилкові вхідні дані, забезпечує швидкий пошук необхідної інформації та стабільно працює під час повторних звернень користувачів.

У роботі також розглянуто питання практичного розгортання Telegram-бота на платформі PythonAnywhere. Використання даного сервісу дозволило реалізувати цілодобову роботу інформаційної системи без необхідності постійного використання власного комп'ютера або придбання окремого серверного обладнання. Описано основні етапи налаштування середовища, встановлення бібліотек, завантаження програмного коду та запуску Telegram-бота у віддаленому середовищі.

Результати підтверджують ефективність використання мови програмування Python та Telegram для створення інформаційних систем автоматизованої обробки даних. Розроблена система характеризується простотою використання, достатнім рівнем функціональності, можливістю подальшого розширення та адаптації до інших типів структурованих даних. Реалізований підхід дозволяє автоматизувати процес пошуку та надання інформації, зменшити час обробки запитів і підвищити зручність взаємодії користувачів із системою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Друковані джерела

1. Алексєєв В. Є. Основи програмування на Python. – Київ: Видавництво «Наука», 2020. – 320 с.
2. Бондаренко М. Ф. Інформаційні системи та технології: навч. посіб. – Харків: ХНУРЕ, 2019. – 280 с.
3. Головка В. А. Основи розробки програмного забезпечення. – Київ: КНУ, 2018. – 356 с.
4. Грицюк Ю. І. Бази даних та інформаційні системи. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. – 310 с.
5. Дорошенко А. Ю. Алгоритми та структури даних. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2017. – 295 с.
6. Ковальчук В. П. Інформаційні технології в сучасному суспільстві. – Одеса: ОНПУ, 2020. – 270 с.
7. Лаптев О. А. Розробка інформаційних систем: навч. посіб. – Київ: КП, 2019. – 330 с.
8. Марченко О. І. Мови програмування та їх застосування. – Харків: ХНЕУ, 2018. – 260 с.
9. Норвіг П., Рассел С. Штучний інтелект: сучасний підхід. – Київ: Діалектика, 2021. – 1408 с.
10. Петров В. В. Основи програмування на Python. – Київ: ВHV, 2020. – 384 с.
11. Соммервілл І. Інженерія програмного забезпечення. – Київ: Вільямс, 2016. – 912 с.
12. Трофименко О. Г. Інформаційні системи та технології. – Київ: Центр учбової літератури, 2020. – 300 с.

Електронні ресурси

14. Python Software Foundation. Python Documentation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.python.org/> (дата звернення: 10.04.2026).
15. pandas Documentation. Powerful data analysis tools [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pandas.pydata.org/docs/> (дата звернення: 11.04.2026).
16. Telegram. Telegram Bot API [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.telegram.org/bots/api> (дата звернення: 12.04.2026).

- 17.aiogram Documentation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.aiogram.dev/> (дата звернення: 12.04.2026).
- 18.OpenPyXL Documentation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openpyxl.readthedocs.io/> (дата звернення: 13.04.2026).
- 19.Microsoft. Excel documentation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://adminfinance.umw.edu/tess/files/2013/06/Excel-Manual1.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).
- 20.UML-діаграми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dou.ua/forums/topic/40575/> (дата звернення: 14.04.2026).
- 21.FoxmindEd. Для чого потрібні UML діаграми? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://foxminded.ua/uml-diagramy/> (дата звернення: 14.04.2026).
- 22.Stack Overflow. Programming Q&A Community [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stackoverflow.com/> (дата звернення: 15.04.2026).
- 23.GeeksforGeeks. Python Programming Resources [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.geeksforgeeks.org/python/python-programming-language-tutorial/> (дата звернення: 15.04.2026).

ДОДАТОК А

Лістинг програмного коду

```
import logging
import pandas as pd
import asyncio
from aiogram import Bot, Dispatcher, types, Router, F
from aiogram.filters import Command
from aiogram.types import ReplyKeyboardMarkup, KeyboardButton

# Налаштування
TOKEN = "7687947367:AAF1WhhntvC4mfvn7mT_o2sCwd708Zn58dw"

file_path = "Документ з долгами.xlsx"

# Завантажуємо дані
try:
    df = pd.read_excel(file_path, sheet_name="Лист1", skiprows=1)
    df.columns = ["П.І.Б.", "Дата народження", "ПІН", "Заборгованість"]
    # Перетворюємо ПІН на рядки одразу, щоб уникнути проблем зі співпадінням типів
    df["ПІН"] = df["ПІН"].astype(str).str.strip()
except Exception as e:
    print(f"Помилка завантаження Excel: {e}")

logging.basicConfig(level=logging.INFO)
bot = Bot(token=TOKEN)
dp = Dispatcher()
router = Router()

# Словник для збереження стану користувача
user_data = {}

# 2. Клавіатури
main_menu = ReplyKeyboardMarkup(
    keyboard=[[KeyboardButton(text="Перевірити заборгованість")]],
    resize_keyboard=True
)
```

```
confirm_menu = ReplyKeyboardMarkup(
    keyboard=[[KeyboardButton(text="Так"), KeyboardButton(text="Ні")]],
    resize_keyboard=True,
    one_time_keyboard=True
)
```

3. Обробники

Команда /start

```
@router.message(Command("start"))
async def start_command(message: types.Message):
    await message.answer(
        "Вітаємо! \nНатисніть кнопку нижче або просто введіть ваш ПІН для перевірки:",
        reply_markup=main_menu
    )
```

Кнопка головного меню

```
@router.message(F.text == "Перевірити заборгованість")
async def check_debt_btn(message: types.Message):
    await message.answer("Будь ласка, введіть ваш Ідентифікаційний номер (ПІН):")
```

Обробка кнопок "Так" або "Ні" (Мають бути ВИЩЕ за загальний ввід тексту)

```
@router.message(F.text.in_(["Так", "Ні"]))
async def confirm_identity(message: types.Message):
    chat_id = message.chat.id

    if message.text == "Так" and chat_id in user_data:
        inn = user_data[chat_id]["ПІН"]
        # Шукаємо заборгованість за збереженим ПІН
        user_row = df[df["ПІН"] == str(inn)]

        if not user_row.empty:
            debt = user_row.iloc[0]["Заборгованість"]
            await message.answer(f"Ваша заборгованість: {debt} грн", reply_markup=main_menu)
        else:
            await message.answer("Помилка: дані не знайдено. Спробуйте ввести ПІН знову.",
            reply_markup=main_menu)
```

```

        # Очищуємо тимчасові дані
        user_data.pop(chat_id, None)

    else:
        await message.answer("Добре, спробуйте ввести коректний ІПН знову:",
reply_markup=main_menu)

# Універсальний обробник вводу (ІПН + перевірка на помилки)
@router.message()
async def process_text_input(message: types.Message):
    inn = message.text.strip()

    # Перевірка: чи складається ввід тільки з цифр
    if not inn.isdigit():

        await message.answer("❑ Помилка введення! ІПН має складатися лише з
цифр.\nБудь ласка, спробуйте ще раз.")

        return

    # Якщо це цифри - шукаємо в базі
    user_row = df[df["ІПН"] == inn]

    if not user_row.empty:
        full_name = user_row.iloc[0]["П.І.Б."]
        # Зберігаємо ІПН у словник, щоб використати його після натискання "Так"
        user_data[message.chat.id] = {"ІПН": inn, "П.І.Б.": full_name}

        await message.answer(f"Знайдено запис:\n\nІПБ: {full_name}\n\nЦе ви?",
reply_markup=confirm_menu)
    else:
        await message.answer("❑ Ідентифікаційний номер не знайдено в базі даних. Перевірте
правильність і спробуйте ще раз.")

# 4. Запуск
async def main():
    dp.include_router(router)
    await bot.delete_webhook(drop_pending_updates=True)
    await dp.start_polling(bot)

```

```
if __name__ == "__main__":  
    try:  
        asyncio.run(main())  
    except (KeyboardInterrupt, SystemExit):  
        logging.info("Бот зупинений")
```

ДОДАТОК Б
Структура та приклад даних Excel-файлу

	A	B	C	D
1	Таблиця заборгованості			
2	П.І.Б.	Дата народження	ІПН	Заборгованість
3	Фурман Олександр Андрійович	13.10.2004	12345678	1000
4	Василь	03.09.1965	87654321	40
5	Петро	12.12.2012	13579000	24000,04
6				
7				
8				

Рис. Б.1. Таблиця даних Excel-файлу

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Факультет (інститут) Факультет технологій та інформаційних систем
(повна назва)
Кафедра Кафедра інформаційних технологій та систем
(повна назва)

КЕРІВНИЦТВО КОРИСТУВАЧА

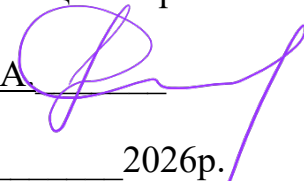
на виконання програмної розробки (ПР):

**"РОЗРОБКА TELEGRAM-БОТА ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ОБРОБКИ
ТА ФІЛЬТРАЦІЇ ДАНИХ З EXCEL-ФАЙЛІВ ЗАСОБАМИ PYTHON"**

ІТС. ІПЗ4.1326-02-КК

ПОГОДЖЕНО

Керівник кваліфікаційної роботи

Семенов М.А.
“ ” 2026р.

ВИКОНАВЕЦЬ

Студент групи 4 ІПЗ

Фурман О.А.
“ ” 2026р.

Лубни 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	1
1. ПІДГОТОВКА ДО РОБОТИ З ІНФОРМАЦІЙНОЮ СИСТЕМОЮ	1
2. РОБОТА З TELEGRAM-БОТОМ	2
3. ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗАБОРГОВАНІСТЬ	3
4. ОБРОБКА ПОМИЛОК ТА НЕСТАНДАРТНИХ СИТУАЦІЙ	3
5. ЗАВЕРШЕННЯ РОБОТИ	4

ВСТУП

Інформаційна система «Telegram-бот для автоматизованої обробки та фільтрації даних з Excel-файлів» призначена для швидкого пошуку та надання користувачам інформації, що зберігається у табличному вигляді. Система реалізована на мові програмування Python та використовує Telegram як засіб взаємодії з користувачем.

Основною функцією інформаційної системи є автоматичний пошук даних у Excel-файлі за введеним ідентифікаційним номером (ІПН) та надання результатів через Telegram-бота. Використання месенджера Telegram дозволяє працювати із системою без встановлення додаткового програмного забезпечення на персональний комп'ютер.

1. ПІДГОТОВКА ДО РОБОТИ З ІНФОРМАЦІЙНОЮ СИСТЕМОЮ

Для роботи із системою необхідно:

- Система: Windows 10 або вище, або Android 5.0 або вище;
- мати обліковий запис у Telegram;
- мати доступ до мережі Інтернет;
- знайти Telegram-бота за відповідним посиланням або назвою;
- відкрити чат із ботом;
- ПЗ: додаток не потребує встановлення додаткових компонентів.

У разі локального запуску системи (стати сервером) необхідно додатково встановити:

- Python 3.12 або новішої версії;
- бібліотеку pandas;
- бібліотеку aiogram;
- бібліотеку openpyxl.

Для встановлення необхідних компонентів використовується команда:

«pip install pandas aiogram openpyxl»

Після запуску бота користувач отримує доступ до всіх функцій інформаційної системи.

2. РОБОТА З TELEGRAM-БОТОМ

2.1 Початок роботи

Після відкриття чату необхідно виконати команду: «/start».

Після цього бот відобразить вітальне повідомлення, головне меню та запропонує ввести свій ІПН.

У головному меню завжди доступна кнопка: «Перевірити заборгованість».

2.2 Введення ідентифікаційного номера

Для отримання інформації необхідно:

- натиснути кнопку «Перевірити заборгованість» або одразу ввести ІПН.
- ввести власний ідентифікаційний номер.
- надіслати повідомлення боту.

Після отримання запиту система автоматично здійснює пошук відповідного запису у файлі Excel.

2.3 Підтвердження особи

Якщо запис знайдено, бот відобразить:

- прізвище, ім'я та по батькові користувача;
- запит на підтвердження особи.

Користувачу пропонуються кнопки:

- «Так»;
- «Ні».

Якщо відображені дані належать користувачу, необхідно натиснути кнопку «Так». Якщо інформація не відповідає користувачу, необхідно натиснути кнопку «Ні» та повторити введення ІПН.

3. ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Після підтвердження особи система виконує пошук інформації про заборгованість та відображає результат у вигляді повідомлення. На екрані відображається:

1. сума заборгованості;
2. інформаційне повідомлення про успішне завершення пошуку.

Після отримання результату користувач може повторно скористатися системою через головне меню.

4. ОБРОБКА ПОМИЛОК ТА НЕСТАНДАРТНИХ СИТУАЦІЙ

Інформаційна система передбачає обробку найбільш поширених помилок.

Помилка введення ІПН

Якщо користувач вводить символи, літери або спеціальні знаки замість цифр, система відобразить повідомлення:

«Помилка введення! ІПН має складатися лише з цифр. Будь ласка, спробуйте ще раз.»

ІПН не знайдено

Якщо введений номер відсутній у базі даних, користувач отримає повідомлення:

«Ідентифікаційний номер не знайдено в базі даних. Перевірте правильність і спробуйте ще раз.»

Помилка підтвердження особи

Якщо користувач натиснув кнопку «Ні», система запропонує повторно ввести ІПН для пошуку інформації.

Помилка завантаження даних

У разі відсутності або пошкодження Excel-файлу система формує повідомлення про помилку та припиняє виконання операцій до усунення проблеми.

5. ЗАВЕРШЕННЯ РОБОТИ

Для завершення роботи достатньо закрити чат із Telegram-ботом або припинити взаємодію з ним.

Усі запити обробляються автоматично, а тимчасові дані користувача очищуються після завершення процедури перевірки. Повторний доступ до функцій системи можливий у будь-який момент шляхом повторного відкриття чату та надсилання команди /start або кнопки «Перевірити заборгованість».

У результаті використання інформаційної системи забезпечується швидкий та зручний доступ до інформації, що міститься в Excel-файлах, без необхідності безпосередньої роботи з табличними документами.